КИЖИ ТӨРЕЛГЕТЕННИҢ ТӨӨГҮЗҮНГЕ ЧАА ҮЕНИ — КАПИТАЛИЗМНИҢ БУУРААШКЫНЫНЫҢ БОЛГАШ КОММУНИЗМНИҢ БАДЫТКАТТЫНЫП ТУРГУСТУНАРЫНЫҢ ҮЕЗИН АЖЫТКАН УЛУГ ОКТЯБРЬГА АЛДАР!

БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

1925 чылда үндезилеттинген

1963 ч. ОКТЯБРЬ 20 ВОСКРЕСЕНЬЕ № 250 (5654).

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Өртээ 2 көп.

Октябрьның Социалистиг Улуг революциязының тиилелгелиг тугу, бүгү делегейниң ажылчы чоннарының күчүлүг идейлиг чепсээ—марксизм-ленинизм делгерезин!

Партияның чалбыыштыг кыйгырыглары

Бистиң Төрөөн чуртувустуң улустары Улуг Октябрьның байырлалын төлептиг ажыл-херектери, алдарлыг күш-ажылчы чедиишкиннери-биле уткуп турарлар. Дүүн парлалгага парлаан болгаш радиога дамчыткан СЭКП ТК-ның Октябрь Кыйгырыглары бүгү совет кижилерниң чаа чогаадыкчы күжүн хайныктырган. Ол Кыйгырыгларда 225 миллион улустуң — коммунизмнин тургузукчуларының сагыш-сеткилин болгаш чүткүлүн илередип, оларны чаа-чаа тиилелгелерге бурунгаар кыйгырып турар.

1917 чылдың Октябрь кижи төрелгетеннин төөгүзүнге кезээ-мөнгеге уттундурбазы-биле артып кирген. Дөртен алды чылдың мурнунда Россияның ажылчы чоннары Лениннин партиязының удуртулгазы-биле эрегчагырганы боттарының ,холунга алган болгаш бодунун үлегер-чижээ-биле кижи төрелгетенге ёзулуг аас-кежиниин оруун чырыткан. Төөгүлүг кыска үеним дургузунда кижи төрелгетеннин үштүн биринден ажыы, хөй-хөй чуттарның улустары Октябрьның тугунун адаанга турупкан. Ынчангаш бистин партиявыстың чалбыыштыг кыйгырыы чер делегей кырында чоргаар дыңналып турар:

— Кижи төрелгетеннин төөгүзүнге чаа үени — капитализмниң буураашкынының болгаш коммунизмниң бадыткаттынып тургустунарының үезин ажыткан Улуг Октябрьга алдар!

Совет кижилер бодунун өөрүшкүлүг байырлалында делегейниң ажылчын ангызының үре-төлү—күчүлүг социалистиг дем каттыштырылгазының акы-дуңма чуттарының улустарынга чүректин ханызындан байырын дамчыдып турар. Пролетаржы интернационализмниң марксисчи-ленинчи тугун бедик тутпушаан, бистер чаңгыс аай орук-биле эчис сорулгаже бар чоруур бис. Ынчаарга ол өндүр улуг тукгу кым-даа бужартадын шыдавас! Акы-дуңма коммунистиг болгаш ажылчын партиялар марксизм-ленинизмниң чаныш-сыныш чок принциптерин быжыы-биле камгалавышаан, делегейниң коммунистиг шимчэшкининиң дайынчы хүрээлеңин чарылдырар, ону божаңнадыр дээр кандыг-даа орадлажышкыннарга шиитпирлиг ойтур шавыышкыны берип турар. Бистиң партиявыстың ленинчи ТК-ның Кыйгырыында чаңгыланып турары:

— Москва Чөвүлөл хуралдарының Декларациязынга болгаш Медеглелинге үндезилээш бүгү делегейниң коммунистерининң улуг армиязының чаңгыс эви болгаш сырый каттыжыышкыны делгерезин!

— Мөңге, дириг, бүгүдеге тиилелгелиг марксичи-ленинчи өөредиг делгерезин!

Октябрьның Улуг байырлалынга ужурашпышаан, бистиң чуттуң улустары, партия тайбыңче бодунун чүткүлүн могаг чокка онзалап демдеглеп турар. Совет күрүнеңиң бодунун туруп келген бүгү төөгүзүнүң дургузунда партия, чазак ленинчи тайбың даштыкы политиканы хажык чокка чорудун келген. Амгы байдалда термоядролуг халапка удур тайбың дээш демисел бүгү кижи төрелгетенге амыдыралчы чугула ужур-дузалыг боон турар.

Чепсегелиишкинни бүгү-ниитги болгаш бүрүн дүжүрери дээш демиселге ядролуг шенеделерни хоруур дугайында Москва Керээзи аажок улуг ужур-дузалыг боон турар. Ол болза делегей байдалының дүшкүүрлүг чоруун чавырылдырарынга баштайгы боттуг балым болур дээрзин СЭКП ТК-ның Кыйгырыгларында айтып турар. Милитаризмниң болгаш реакцияның калчааараашкынынга, монополияның күүлүүшкининге улуг чер делегейге быжыг болгаш бузулбас тайбыңны хандырары дээш бүгү чуттарның улустары демиселни күштелдирер ужурлуглар.

Ёзулуг төөгүлүг ужур-дузалыг болган, СЭКП-ниң XXII съездизи эрткен үеден бээр бо хүннерде ийи чыл боон турар. Съезд партияның чаа Программазын хүлээп алган. Ол өндүр документиде коммунистиг тургузуушкунун эртемге үндезилеттинген, тодаргай программазы сиинниккен.

«Программа болза коммунизм тургузукчуларының хүрээлеңинге кижи бүрүзүнүң ажылдаар черин айтып турар. Коммунизм дээш канчаар ажылдаар болгаш өөренир ужурлугул деп чүвени, коммунистиг иитилелге чуттаарынга бодун канчаар белеткээрин ол көргүзүп турар» деп, эш Н. С. Хрущев съездиге чугаалаан.

СЭКП-нин XXII съездизинин төөгүлүг шиитпирлерин удуртулга болдурбушаан, бистиң Совет Төрөөн чуртувус коммунизмче оруктап бүзүрелдиг базым-биле бар чоруур. Бо чылын бистиң чуртувус дыка хөй чаа кайгамчык тиилелгелерни чедип алган. Совет индустрия чедиишкиннинг хөгжүп, чаа-чаа заводтар, фабрикалар, электростанциялар, шахталар ажыглалга кирип турар. Бо неделяда Уралдың металлургтары болгаш тудугжулары техниктиг депшилгенин хөрөөнге улуг салыышкынының дугайын партиялга болгаш чазакка рапортааннар. СССР-ниң Министрлер Чөвүлелинин чанында Төп статистика эргелелиниң бөгүн парлап үндүрген дыңнадыы болза, совет үлетпүрүнүн улуг чедиишкиннерининң дугайын херечилеп турар. Бо чылдың тос айларының дургузунда үлетпүр бүдүрүлгениң хемчээли эрткен чылдың чогуур үези-биле деңнээрге, 8,7 хуу көвүдээн, ынчаарга химия продукциязын бүдүрери 17 хуу өскен. Тос айларның дургузунда чуртка шойну, каңны, нефтини, хөмүр дашты, электроэнергияны, цементини, хоорзаларны, көдээ ажылагай машиналарын, минералдыг чемишчидилгелерни эрткен чылдың ол-ла үезинден элээн хөйну бүдүрүп үндүрген. Улустуң хереглел бараанарын бүдүрери улуу-биле өскен.

Чуртун элээн районнарынга агаар-бойдустуң таарымча чок байдалдары турбужежок, социалистиг көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилери чаа-чаа чедиишкиннерни чедип алган. Чоокта чаа ставропольчулар колхоз болгаш совхоз шөлдериндe боттарының күш-ажылының түннелдериниң дугайын илетээннер. Олар Төрөөн чуттун шыгжамырынга 170 миллион пуд ажыг тарааны урган, ол болза планда көрдүнгенинден элээн хөй болуп турар.

Совет кижилер бүдүрүлгениң мурнакчыларының чедиишкиннериниң чептүг чоргаарлаңып турар. Бистиң лозунувус—оларның дуржулгазын көвүдеп нептередири, көдээде бурунгаар баары, коммунистиг тургузуушкунда чаа-чаа сорулгаларны чедип алыры болур.

— Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Бүгү улустуң социалистиг чарыжын улам калбартыылы! Чеди чылдың бешки чылының планын хуусаа бетинде күүседилги!

Чеди чылдың бешки чылының сөөлгү кварталы чоруп турар. Ынчангаш партия, профэвилел, комсомол организациларының сорулгазы чүл дизе, үлетпүрүнүң, тудугунуң, көдээ ажыл-агыйның ажыглаттынмайын турар бүгү курлавырларын ажыглалга киирери болур. Коммунизмниң материал-техниктиг баазазын тургузарынга, улустуң чаагай байдалын улам ынай бедиринге улуг роль химизга хамааржып турар. Химия үлетпүрүнүң ажылдакчылары минералдыг чемишчидилгелерни болгаш үүштер камгалаар химиктиг чүүлдерни бүдүрерин улуу-биле көвүдеп ужурлуг. Көдээ ажыл-агыйны улам ынай көдүрериниң аажок улуг курлавыры ында-даа база ол ышкаш суггатты калбартырында-даа, суггаттыг чедиишкиннерни даарааларында-даа болуп турар. Соңгу-Крым каналының бирге эзлчээн ажыглалга киирген дугайын номчукчу бөгүн күзел ханыышкыларыбиле дыңнаан. Днепрниң амыдыралчы суглары Крымның ховузунда агып келген.

Бистиң эртемивистиң ажылдакчылары коммунистиг тургузуушкунун бүгү улусчу хөрөөнге улуг салыышкынны киирип турар. Олар техниктиг депшилге дээш, эртемниң коммунизм үезинге төлептиг бүгү адырларының улам ынайгы чечектелиишкини дээш демиселдин бирги одуругларында чоруп турарлар. Бо чыл космосту шиңгээдип алыр талазы-биле чаа шылгарангай чедиишкиннер-биле демдеглеттинген. Валентина Терешкованың болгаш Валерий Быковскийниң кайгамчык эрес-маадырлыг чоруу бүгү делегейни магадаткан.

«Орус хуулгаазынның» кол чажыды — ол дээрге совет кижи, чаа делегейниң кижизи, коммунизмниң улуг идеалдарынга сорук кирген тургузукчу, чогаадыкчы кижи-дир.

Келир чырыткылыг үеже оруктуг дидими-биле салбышаан, совет кижилер болза боттарының үлегер-чижээ-биле Азияның, Африканың болгаш Латин Американың улустарының демиселинге дузалап турарынга өөрүвейн барып шыдавас. Бодунун хосталгазы дээш демисежип турар бүгү улустарга, колониалисчи кулданыгдан хосталгаш, бодунун хамаарышпас чоруун быжыглар дээш, империализмге удур эрес-маадырлыг демисежип турар бүгү улустарга иелг байырывысты чедирип турар бис.

Бистиң оруувус шын орук. Ону улуг Ленин айыткан, ынчангаш ол орук-биле бүзүрелдиг бар чоруур бис. Бүгү планетаның кырында Октябрьның мындыг чалбыыштыг Кыйгырыглары дыңналып турар:

— Коммунизмниң маадырлыг тургузукчузу, оран делегейге тайбың болгаш кижилерниң аас-кежии дээш эрес-дидим демиселчи — улуг совет улуска алдар!

— Лениннин тургусканы Совет Эвилелиниң алдарлыг Коммунистиг партиязы делгерезин!

(«ПРАВДАНЫҢ» ОКТЯБРЬ 18-ТЕГИ МУРНУКУ ЧҮҮЛҮ).

Улуг Октябрь чоокшулап кел чыдырда

★ ☆ ★

ЧУРТТУҢ ҮЛЕТПҮРҮ ЧАА КӨДҮРЛҮҮШКҮНДЕ

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Төп статистика эргелелиниң дыңнадыы

Чуртун үлетпүрүнүн ажылдакчылары СЭКП-ниң XXII съездизинин шиитпирлерин амыдыралга боттандырып, Октябрьның социалистиг Улуг революциязының дөртен алды чыл оюн төлептин-биле уткуур дээш чарыштыгаан. 1963 чылдың III кварталының болгаш тос айларының планын чедиишкиннинг күүсеткеннер. ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин чанында Төп статистика эргелели ол дугайын дыңнадын турар.

Бо чылдың тос айларының дургузунда үлетпүр продукциязын бүдүрүп үндүргени эрткен чылдың ол-ла үези-биле деңнээрге 8,7 хуу хөй болган. Химия үлетпүрүнүң продукциязын бүдүргени 17 хуунга, оон иштинде синтетиктиг чүүлдерни болгаш пластиктиг массаларны бүдүргени — 25 хуунга, кара болгаш өңнүг металлургиянын продукциязы — 9 хуунга, одалга болгаш энергетика үлетпүрүнүң продукциязы — 10 хуунга, машина тудуунун база демир болбаазырадын кылыр бүдүрүлгелериниң — 14 хуунга, тудуг материалдарын бүдүрер үлетпүрүнүң — 8 хуунга, чиик үлетпүрүнүн болгаш культура-амыдыралдын чүүлдерин кылыр бүдүрүлгелериниң — 4 хуунга, аш-чем үлетпүрүнүң продукциязы — 7 хуунга көвүдээн.

Улус ажыл-агыйының бүгү чөвүлелдериниң болгаш эвилелдешкен республикаларның үлетпүрү тос айларда продукция бүдүрер планын ниитизи-биле болгаш эн чугула кылыгларын хөй нуруузунун талазы-биле ажыр күүсеткен.

Үшкү кварталда, ылангыя 14,2 миллион тонна минералдыг чемишчидилгелерни, 226 муң тонна синтетиктиг волокнону бүдүрген, 43, 6 миллион тонна шойну, 59,6 миллион тонна каңны эзилдирген, 46,3 миллион тонна прокатты, 927 миллион метр кан хоолайларны кылган, 103 миллион тонна демир рудазын, 152 миллион тонна нефтини, 65,5 миллиард кубометр газты, 397 миллион тонна хөмүр дашты тыпкан, 273 миллиард киловатт-шак электроэнергиязын ажылдап үндүрген.

Пөс-таавы аймаан, идиктерни, радиоприёмниктерни, телевизорларны, соодукчуларны болгаш чоннуң өскедаа хереглел бараанарын көвүдедир бүдүрген дугайын Төп статистика эргелели дыңнаткан.

Аш-чем аймаан бүдүрерин тос айлар дургузунда база көвүдеткен. 3,1 миллион тонна эзтти (чиг-эттиң күрүне курлавырларындан), 665 муң тонна мал саржаан (чиг-эттин күрүне курлавырларындан), 7,4 миллион тонна чалан сүт продукциязын (колхозтарның болгаш чоннуң бажыңнарынга бүдүргенин санаваска) бүдүрген, балыктын болгаш далай аннарының 3,8 миллион тонна эдлин тудун тыпкан.

Үлетпүрде күш-ажылдын бүдүрүкчүлүү 6 хуунга бедээн азы тодаргайларга планда көрдүнгенинден ол хире артык болган. Тос айлар дургузунда продукцияның бот-үнезин чиигедир план ажыр күүсеттингин, пландан дашкаар 400 миллион ажыг рубльдин камналгазы чедип алдынган. Үлетпүрде чыылдалар база өскен. Ындыг болза-даа, чыылдаларның, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн өстүрериниң болгаш продукцияның бот-үнезин чиигедириниң планнарын элээн хөй бүдүрүлге черлериниң чедир күүсетпээн чоруу улуг четпес чүүл болуп турар. (СЭТА).

РОССИЯНЫҢ ҮЛЕТПҮРҮНҮҢ ЧАА ЧЕДИИШКИННЕРИ

РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Төп статистика эргелелиниң дыңнадыы

СЭКП-ниң XXII съездизинин шиитпирлерин амыдыралга боттандырышаан, РСФСР-ниң үлетпүрүнүн ажылдакчылары Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 46 чыл оюн төлептин-биле уткуур дээш чарышты улам калбартканнар. 1963 чылдың үшкү кварталының болгаш эрткен тос айларының планы чедиишкинниг күүсеттинген.

Тос айлар дургузунда ниити продукция бүдүрериниң планы 103 хуу күүсеттинген. Эрткен чылдың ол-ла үези-биле деңнээрге, үлетпүр бүдүрүлгезиниң хемчээли 8,8 хуунга өскен. Улус ажыл-агый чөвүлелдери продукция бүдүрериниң тос айлар планын ниитизи-биле болгаш эң чугула кылыгларны бүдүрер талазы-биле күүсеткеннер.

Тос айларның дургузунда үлетпүр продукциязының эң чугула хевирлериниң бүдүрүлгезиниң дугайында сан-медээлерни РСФСР-ниң Төп статистика эргелелиниң дыңнадында көргүзүп турар. Чижээлээрге, минералдыг чемишчидилгелерни—7,4 миллион тоннаны, кылымал база синтетиктиг волокнону—185 миллион тоннаны, шойну—19,9 миллион тоннаны, каңны—33 миллион тоннаны бүдүрген, нефть—125 миллион тонна, газ—35 миллиард кубометр, хөмүр даш—226 миллион тонна алдынган, автомобильдерни—389 мунну, тракторларны—106 мунну, хөвен-слазын пөстерни—3160 миллион дербелчин метрни, даараныла кылыгларын—4,3 миллиард рубльдиин, хөм идиктерни—195 миллион эштi бүдүрүп үндүрген. Оон ынай эзтти (күрүнеиин чиг-эт курлавырындан)—1,7 миллион тоннаны, мал саржаан (күрүнеиин чиг-эт курлавырындан)—368 муң тоннаны, сүт кыдыр санаарга арыг сүт продукциязын (колхозтарның болгаш чоннуң хуузунда бүдүргенин санаваска) — 4,9 миллион тоннаны база бүдүрген.

Тос айларның дургузунда үлетпүргe күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү эрткен чылдың ол-ла үези-биле деңнээрге 6-дан ажыг хуунга бедээн. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидериниң планын бүгү улус ажыл-агый чөвүлелдери күүсеткен. Продукцияның бот-үнезин чиигедириниң онаалгалары ажыр күүсеттинген болгаш пландан ажыр 250 миллион ажыг рубльдин камналгазы алдынган. Үлетпүрүнүң мөөнүнээшкини база өскен.

Ынчалза-даа улуг четпес чүве чүл дээрге, чамдык бүдүрүлгелериниң күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүн, чаа техниканы шиңгээдип алырының, продукциязының бот-үнезин чиигедириниң болгаш мөөнүнээшкинниң планнарын күүсетпээни болур-дур. (СЭТА).

„КОСМОС-20“ УЖУДУУШКУНДА

СЭТА-ның дыңнадыы

1963 чылдың октябрь 18-те Черниң «Космос-20» дээр кылымал спутнигиниң эзлчеглиг салып үндүрүшкүнүн Совет Эвилелинге боттандырган.

СЭТА-ның 1962 чылдың март 16-да чарлааны программаны ёзугаар космиктиг делгемни шинчилээр чорукту уламчылаарынга соругдаттынган эртем талазы-биле аппаратураны ук спутникте таарыштыр тургускан. Спутникти дараазында параметрлер-биле салып үндүрген:

— оон Черни бир долганырының эге үези 89,55 минута;

— Черниң кырындан эн-не ырак болуру (апогеязы) 311 километр;

— Черден эн чоок турар хемчээли (перигеязы) 206 километр.

Спутниктиң оруунун экваторга хамаарыштыр ийленчээнин булуңу 65 градус.

Эртем талазы-биле аппаратурадан аңгыда спутникте бар чүүлдер болза:

— 19,995 мегагерц частотада ажылдап турар радио дамчыдыкчызы;

— спутниктиң оруунун байдалдарын ылавыладды-биле хемчээринге таарыштырган радиосистема;

— приборларның болгаш эртем талазы-биле аппаратураның ажылының дугайын Черже дамчыдып бээринге таарыштырган радиотелеметриктиг система.

Спутникте таарыштыр тургускан аппаратура таарымчалыг ажылдап чоруп турар. Каттыштырылга-саналга төвү кирип турар дыңнадыларны ажылдап кылып турар.

МАРШАЛ Р. Я. МАЛИНОВСКИЙ МОСКВАДА ЧАНЫП КЕЛГЕН

МОСКВА. (СЭТА), СЭКП Төп Комитединиң кежигүнү, ССРЭ-ниң Камгалал министри Совет Эвилелиниң Маршалы Р. Я. Малиновский октябрь 18-те Варшавадан Москвада чаныып келген.

Маршал Р. Я. Малиновский болгаш оон баштааны шериг төлээлериниң кежигүннери Польшаның Каттышкан ажылчын партиязының Төп Комитединиң болгаш ПУР-нуң чазаанның чалааның ёзугаар Польша Улус Республикага найыралдың аян-чоруун кылып чоруп турган.

ССРЭ-ниң шериг төлээлери Польшаның улус шериниң 20 чыл ою-биле холбаштырган байырлалдарга киришкен.

Таңдының райүлетпүр комбинадының даараныкчызы Галина Георгиевна Сатты бүдүрүлгеге чедиишкиниг ажылы дээш, хөй удаа хүндүлел бижиктер-биле шаңнап, өске-даа хевир-биле демдеглегилеп келген. 1952 чылдан эгелеп ажылдаан, бодунун мергежилин доктаамал көдүрүп келгеш, хөрөөнен улустуң чиик хептерин даараарының мастери атты ол чедип алган. Планны үргүлүү ажыр күүсетпишаан, чеди чылдың бешки чылының аңаа хамаарышкан онаалгазын хуусаа бетинде күүседир деп хүлээлгени ол алган. Ол ам—коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы атты чедип алыр дээш демисежип турар.

ЧУРУКТА: Г. Г. Сат. Фото С. Феоктистовтуу.

Аъш-чем үлетпүрүнге чаа курлавырлар

Молдав ССР-ниң аъш-чем үлетпүрүнүң ажылчыннары, инженер-техниктиг ажылдакчылары болгаш албан-хаакчылары болза продукцияны немей үндүрер, оон шынарын экижидер болгаш ассортиментизин калбартырыбиле чаа курлавырларны болгаш аргаларны дилеп тывар дээш походту эгелээр деп, Совет Эвилелиниң аъш-чем үлетпүрүнүң ажылдакчыларын кыйгырган.

Бүдүрүлгелерге болгулаан ниити хуралдарга хүлээп алган кыйгырыгда чугаалап турары болза, сөөлгү чылдарда Молдавияга техника-биле чепсегленип дериттинген аъш-чем үлетпүрү тургустунган. 1963 чылдың плэны чедиишкиниг күүсеттинип турар. Бирги чартык чылда бүдүрүлгениң хемчээли эрткен чылдың ол-ла үезибиле деңнээрге 17,1 хуу өскен. Чеди чылдың эрткен дөрт чылдарының дургузунда Молдавияның бүдүрүлгелери пландан ажыр 147 миллион лаза консервазы, 104 муң тонна чыгам чиг сүт продукцияны, 82 муң тонна хоюг чигирни, 15 муң тонна үүш үзүн бүдүрүп үндүрген.

Молдавияның аъш-чем үлетпүрүнүң ажылчыннары, инженерлери, техниктери болгаш албан-хаакчылары боттарының аргаларын болгаш курлавырларын санап көргеш, чеди чылдың контроль чурагайында көрдүгенинден 259 миллион рубль хөй продукцияны 1963—1965 чылдарда бүдүрүп үндүрер дугайында социалистиг хүлээлгени боттарынга алган. Республиканың аъш-чем үлетпүрүнүң бүгү адырларының ажылдакчылары тодаргай хүлээлгелерни боттарынга алган. Чиг-эзтти ажылаарын экижидер, бүдүрерде, ажаап кадагаларда болгаш транспортаарда продуктуларның чидириглерин кызырар, а ол ышкаш бүдүрүлге күүлерин өстүрер талазы-биле практиктиг хемчеглерни ажылдап кылган болгаш боттандырып турар.

(СЭТА).

Көдээ ажыл-агый ажылдарының ХҮН ДЕМДЕГЛЕЛИ

Чылыг, каан хүннер үргүлчүлеп турар. Күс бодунун эргелеринге киреринче далашпайн турар чорук күсү хову ажылдарын чорударынга таарымчалыг болуп турар. Республиканың дыка хөй ажыл-агыйлары бо хүннерде болдунар шаа-биле хөй аңгыс андарар, ховуларда бүгү саваңны балүп алыр, ону фермаларже болгаш хойжулар кыштаар черлерже баш бурунгаар өөртүп чедирер дээш далажып турар.

Ындыг болза-даа республикада аңгыс андарарының планы үүгле 50 ажыг хуу күүсеттинген, ховуларда ам-даа хөй саваң бар. Ындыг турбуже ол ажыл чамдык колхозтарда болгаш совхозтарда соңжум чоруттунуп турар. Улуг-Хемде, Таңдыда, Бии-Хемде чаңгыс-даа ажыл-агый сиген белеткээриниң планын күүсетпээн болза-даа, хөй саваң амга чедир ажаап алдынмаан. Ынчаарга ол районнарда эки чижектер база бар. «УТКА 25 чылы» совхозту чижекке ап болур. Ында бүгү саваң белдүнген болгаш сараттатынган, 9 муң гектар хире аңгыс андартынган, ол болза планга удур 70 ажыг хуу болуп турар. Ол ажыл ам-даа соксавайн турар. Совхозта аңгыс андарыышкынында 25 тракторлар ажылдап турар болгаш 10 трактор кыштагларже бөдүүн чемнер өөртүп чедирип турар.

Тес-Хем районда мал чемнериниң талазы-биле байдал аажок бергедеп турар. Центнер саваң, тудум сиген бүрүзү учётка алдынган, фермаларга күстен эгелээш чедиртинген турар ужурлуг. Ынчалзажок Тес-Хемниң ажыл-агыйлары ону чорутпайн турар. Мал чемнериниң дөрттүң биринден эвээжи фермаларда чедиртинген, дыка хөй кыштаглар болгаш хойжулар турлаглары кышка амга чедир белететтинмээн.

«Тес-Хем» совхозтуң удуртулчулары эмин эртир олутпай-шуулпен хевинчүг чорукту илередип турар. Ында чүгле чаңгыс салбыр фермаларже мал чеми өөртүп турар, ынчаарга оон өске ийи салбырда ол ажыл ам-даа эгелеттинмээн. Оон аңгыда ук ажыл-агыйда бүдүн-чартык муң гектар ажыг көк-сула сыпта хевээр турбушаан. Ону дүрген ажаап алыр ужурлуг. Ынчалзажок ажаап алыышкын техниказының чартык кезии аная туруп турар, сиген көзер 6 машиналарны шуут ажыглавайн турар.

Бөгүн-даарта хар чаап болур, Таңды-Ууланың баштарында хар агартыр чаапкан. «Тес-Хем» совхозтуң удуртукчулары чүүнүң дугайын бодап, чүү чүвеге идегеп турарларыл? Бир эвес ажыл-херектиң байдалын дүрген этпес болза ол эки шынарлыг мал чеми хар адаанче кирип болур.

Ам көдээниң ажыл-ишчилериниң кол сорулгазы болза кышка мал кажааларын эки белетиззри, бөдүүн чемнерни өй-шаанда өөртүп алыры, малдың чемгерилгеринге контрольду күштелдирери болур. Колхозтарның болгаш совхозтарның удуртукчулары, тускай эртемниглери чогум-на олче сагыш салза чогуур.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Бирги секретары, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш Н. Хрущевка

Москва хоорай.

Бистиң чуртувустуң чөөн талазының кырынга болган үрегдекчи шуурган-биле холбаштыр силерниң акы-дуңма сагыш човаашкынын салганыңар болгаш эп-сеткилиңерни каттыштырганыңар дээш акы-дуңма совет улуска, Коммунистиг партияның Төп Комитединге, ССРЭ-ниң чазаанга болгаш Силерге бистиң чүректиң ханызындан хүлээп көрүүшкүнүвүстү Кубаның улуузунун, Социалистиг революцияның чаңгыс аай партиязының, революстуг чазактың өмүнээзинден база бодумнуң мурнумдан илергейлеп тур мен. Качыгдаан районнарга дузалаар деп чаагай санал дээш ханы өөрүп четтиришкинни Силерге база илергейлеп тур бис.

Хүндүткелдиң болгаш акы-дуңма найыралдың сагыш-сеткилин Силерге илергейлеп тур мен.

МАЙОР ФИДЕЛЬ КАСТРО РУС,

Социалистиг революцияның чаңгыс аай партиязының бирги секретары, Кубаның революстуг чазаанның премьер-министри.

Гавана,
1963 чылдың октябрь 17.

ОТЧЁТТАР БОЛГАШ СОНГУЛДАЛАР

Кижилер-биле ажыл — чедиишкиннерниң үндезини

«Барлык» совхозта партkомуп отчёт-сонгулдалыг хуралынга оон ажыл-чорудулгазының дугайында секретары эш Х. Өлчейнин илеткелин дыннап чугаалашкан. 81 коммунистерлиг партия эге организациялары партkомда бактаап турар. Ол хуралга кедээ ажыл-агыйның тускай артемниглери база олурушкан. Партkомуп бюрозу болгаш коммунистер кедээ ажыл-агый продуктуларын будуреринг ковуделир болгаш күрүнеге салар, малдың баш санын өстүрер талазы-биле эдээн чамдык ажылдарны чорудуп келген дээрзин отчёт-сонгулдалыг хурал демдеглээн.

Совхоз тос айлар дургузунда мыйыстыг бода малдың баш саны — 110 хуу, төрүүр хойларының — 106, хаванның—109 хуу күүсеткен. Төрүүр инектерниң, хойларның уксалары эжижээн. Совхоз будурулгезинде 53 кижи эки ажылдан, мурнакчыларның одуруунда санадын турар. К. Кан-оол, К. Сотпа чүс инекке онаштыр 90—100 бызаны мендилеп өстүрген. Саанчылар К. Хажыт, Х. Александр тос айлар дургузунда бир инекке онаштыр 1200—1500 кг сүттү саппан. Механизаторлаар С. Доржат, С. Одай-оол, В. Поляков болгаш оон-даа өскелер ажыл-агый чылының 9 айларында эн-не дээре ажылдаан кижилер ол.

Моон-биле чергелештир партkомуп бюрозу, оон секретары эш Өлчей совхоз будурулгезинде коммунистерниң ролюн бедидер, комсомол, профсоюзтар организацияларының ажылын эжижидер, ажылчы чоннарның политиктиг болгаш күш-ажылчы идепкейин кодүрер талазы-биле кончуг кошкак ажылдаанын санаал берген коммунистер демдеглээн.

Партkомуп удуртулгазының кошкаандан чер ажылының болгаш мал ажылының продуктуларын будуреринг ковуделир ам-даа куду деннелде турбушаан. Мал чеми—сиген белеткелиниң планы 77,4 хуу, силос сылыышкыны чүгле 17 хуу күүсеттилген. Мындыг боорга малдың продуктулуу канчан бедиирил? Малдың быжыг чем-суурун тургузар дээш, бар курлавырларны тып ажыглаар дээш партkомуп, совхоз дирекциязының тодаргай чоруткан ажылы чок.

Улуг-биче малдарның баш саны ам-даа каражалыг. 1962 чылда чер ажылы өзүлделиг болбаан. Совхоз 1963 чылда тараа культураларының гектар бүрүзүнден чүгле 3 центнер дүжүт алган. Совхозтуң бүгү тарылга шөлүүнүң барык 40 хуузу суггаттыг. Суггатты багай организастаан чорук дүжүттүң куду болуп турарының бир чылдагааны болган.

Төп шаңда 100 ажыг тонна тараа шаң ажылдакчыларының харыысалга чок чоруунган иэзээш, ажыглалдан шуут үнеринге чедир үрелип, бакылбааны — удуртукчу коммунистиң мөзү-шынарынга болгаш төлевинге канчан-даа дүүшпес чорук болур.— Чангыс сес-биле чугаалаарга, эш Макальский дужаалдар бижиларинге, ажыл-агый, администрация ажылдарын башкарарынга өйлешкеш, ажылчыннар ортузунга кижизидилге ажылын чорударынга киришпейн турары өкта болбас—деп шүүмчүлелдер болган. Ол бодунуң хүн бүрү практиктиг ажыл-чорудулгазының стилин партияның чугула шиитпирлеринге, айтыышкыннарынга дүүштүр эде тургусса чогуур ышкаш.

— Кижи—ниитилелдиң кол бурукчу күжү—деп, эш Л. Ильичёв СЭКП ТК-ның июнь Пленумунга бодунуң илеткелинге чугаалаан. Кижи дугайында сагыш салыышкынны, кижилер-биле ажылды бедик деңнелге тургузары, бүгү-ле чүвени кижиге, кижиниң чаагай чоруунга деп принципти амыдырал кырынга боттандырары дээш тодаргай ажылдаары, совхоз будурулгезинде кижилер-биле ажылды дээштиг кылдыр үндезинни-биле эде тургузары болур. Кижилерниң ажылдаарынга, амыдырал-чуртталгазынга таарымчалыг байдалды тургузары сонгаарладып болбас соруулга.

Т. ТАЛГАНЧИК.

Барыын-Хемчик район.

БАДАРЧЫ КОДАН-ООЛ Тес-Хем районнуң «Чодураа» колхозунга чолаачылап ажылдап эгелээнден бээр 7 чыл ажып турар. Ажылдап келген үезиниң дургузунда ол бодунуң машиназын ак-сеткилдиг, камныг эдилеп келген. Эрткен чылын Б. Кодан-оол «ГАЗ-51» автомашиназы-биле кандыг-даа септелге чокка 45.000 километрни эрткен.

Мергежилдиг чолаачы чеди чылдың бешки чылының бирги чартыында 1147 кг кывар, чаар материалдарны камнап алган.

Амгы үеде Бадарчы Кодан-оол колхоз төвүнден 45 км ырак Агар ховузундан тараа сөөртүп, хүн нормазын 130—140 хуудан кудулаттайн турар.

Бадарчы Кодан-оолдуң эки ажылын үнелеп көргеш, колхоз баштаар чери ону ертектиг чүүлдер-биле каш удаа шаңнаан.

Улуг Октябрьның 46 чыл оюнга чедиишкинниг ужуражыр дээш ол улам-на соруктуг ажылдап турар.

ЧУРУНТА: чолаачы Б. Кодан-оолдуң дараазында рейсче белеткенип турары.

Сөзү болгаш фотозу Ч. СҮЛЬДУМНҮҮ.

Кысказы-биле

МАЛ ЧЕМИНГЕ

«Межегей» совхозтуң хоочун ажылчыны К. Норбу ниитинин малынга бөдүүн чем белеткээринге идепкейлиг киржип, кераа өзүгаар 100 тонна сигенни белеткээн, а пенсионер М. Лебедев 60 тонна сигенни совхозка дужааган.

Сиген белеткелинге идепкейлиг киришкен малчыннардан хойжу О. Төкен-оол —15 тонна, чылгычы М. Байыр-Белек—10 тонна сигенни белеткээннер.

Т. ТАЖИ-САМБУ.

КЫШТАГЛААШКЫНГА

Улуг-Хем районнуң «Чодураа» колхозунда № 1 сүт-бараан фермазының саанчылары сүт саалдазын ковуделир дээш демиселди күштелдирбишаан, кышкы үеде малдың продуктулуун кудулаттпас соруулга-биле мал кыштагладыышкынының белеткелинге үлүүн киирип турарлар. Бо күзүн олар ферма чоогунда 25 тонна будук-бүрүнү чыып белеткеп, эки кадагалап алганнар. 8 тонна сигенни боттарының күжү-биле сараттап, өдек болдурүүшкүнүн чорутканнар.

К. ОРУС-ООЛ.

АДА-ИЕ ХУРАЛЫ

Кызылдың № 2 школазынга уруглары бирги класста өөренип турар ада-иелериң хуралы болган. Аңаа ада-иелер класстың амыдыралы-биле боттарының харылзаазын бижыглаар хемчегларни болгаш өг-бүлеге бирги классчыларны кижизидериниң айтырыгларын чугаалашканнар.

Өөредилгеге болгаш сагыла-чурумга үлегерлиг чорукка оларны кижизидериниң талазы-биле үнелиг сүмелерни ада-иелер Бады-Сагаан, Эргил-оол, Шулуу болгаш өскелер-даа хуралга саналдаан. Өөредилге чылының баштайгы айында бирги классчыларның чедиишкиннерин болгаш кошкак талаларын бирги класстың башкызы эш Чылбак түннеп, чүве чугаалаан.

О. ӨПЕЕН.

—□—

СОЛУН ЧАГЫЛГАЗЫ

Ажылчы чоннарга болгаш албан-организация, өөредилге, будурулге черлеринге 1964 чылдың солуннарының болгаш сеткүүлдериниң чагылгалары амгы үеде чугула кампаниялыг ажыл болуп чоруп турар. Бо чугула херек Барыын-Хемчик районнуң ажылчы чоннарында түлүктээшкиниг чоруп турар.

Чагылга «Барлык» совхозтуң Хөнделеп салбырында чедиишкиниг чоруп, ында партия болгаш комсомол организациялары бо чугула кампанияже улуг кичээнгейни салган, солун чагылгазынче бүгү чонну эки организастаан. Хөделенчилер солун, сеткүүл чагылгазының планын 100 хуу күүсеткеш, амгы үеде немелде чагылгаларны чорудуп турар. «Кара-Хөл» колхозта болгаш Кызыл-Мажалык суурда район эмнелгезиниң коллективи келир чылдың солуннарын, сеткүүлдерин чагыдар ажылды базала чедиишкиниг чоруткулаан.

Бо чугула ажыл «Тээли» болгаш «Шекпээр» совхозтарда кончуг багай чоруп турар. Ол совхозтарда партkомнар база оларның салбырларында партия эге организациялары чагылганың темпизин дүргедиир дээш чугула хемчегларни ап чорудары негеттинип турар. Районда эн хөй чурттакчылыг, хөй албан-организация, будурулге черлериг Ак-Довурак суурда бо ажыл база-ла кончуг оожум.

Районнуң харылзаа конторазы болгаш партия, комсомол организациялары 1964 чылдың солуннарының, сеткүүлдериниң чагылгазынче кичээнгейни доктаамал угландырар ужурлуг.

Т. САЯН-ООЛ.

Чөөн-Хемчиктен медээлер

Бир үн-биле деткээн

«Большевик» колхозтуң механизаторлары күскү ховуу ажылдарының түннелин боттарының хуралынга чугаалажып көрген. Дүжүт ажаал алышкынын олар чедиишкиниг доозуп, күрүне шыгжамырынга Шеминиң 1005 тонна тараазын киргеп. 2400 гектар черни келир чылдың дүжүдүнге белеткеп алганнар. Бо ажылдарга трактористер М. Анай-оол О. Сагаан-оол, комбайнерлер К. Кодур-оол, М. Тоос-Кара олар шылгараан.

Чуртка минералдыг болгаш органиктиг чемиштидилгелерни ковуделирнин күсели-биле чер ажылы улам сайзырадыр дугайында СЭКП ТК-ның болгаш СССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын ол ажыл-агыйның механизаторлары бо хуралга танышкаш, бир үн-биле деткээннер. Орта хамаарыштыр боттарының чоокку соруулгаларын айтып турганнар.

— Бистиң артельдиң тарылга шөлдеринге дүжүт бедик, чавыстыг болуп турар, а оон бир коа чылдагааны чамдык механизаторларның хөрүнүү ханы андарбайн турарында. Оон ынай суггаттыг черлерден бис ам 10—11 центнер дүжүттү агаар-бойдустан хамаарылга чокка канчаалдаа чедип алыр аргалыг болуп турардыр бис. Суггаттыг черлерни күзүн база суггарза ажыктыг деп бодаар мен — деп. Д. Монгуш бодунуң саналынга чугаалаан.

Колхозтуң суггарылгалыг черлери 400 гектар ажыг, ону четче ажыглаары-биле эрги бугаларны алгыдып, септээр ажылдарны чорутса чогуур дээрзин механизаторлар хуралынга демдеглээннер.

Күскү суггарылга

Ол-ла колхозтуң кожазында «Чыраа-Бажы» совхозтуң дирекциязы күскү чер суггарылгазынче оюн кичээнгей салып турар. Суггарылга — бедик дүжүттү алырының чугула магадылалы деп олар саналаш, тускай суггарыкчы звеноларны ам үеде тургускулаан. Ол ажылче мында октябрь 2-деп эгелеп киргеп. сезонда 400 гектар черни суггарып алыры көрүнгеп. Үк звеноларда аразында тырыштыг ажылдан турар.

Кышка белеткел

«Чыраа-Бажы» совхозтуң эш Д. Сереңге удуртқан хойжу бригадазының кежигүннери кышка шыңгыы белеткеннип турар. Үк бригада малдың баш санын өстүреринин чыл планын 94 хуу күүсеткеп. өске бригадалардан дээре көргүзүглүг болган. План өзүгаар олар 270 тоннаның орнунга 300 тонна сигенни белеткеп алган. Бригада төвүнде ийи аал ишти чурттаар бажыңны туткан, боттарының күжү-биле мал кажаларының септелгезин шалыпкын чорудуп турарлар.

Үк бригада-биле чарыштыг эш Дембилдейнин хойжу бригадазы пландан ажыр 800 тонна сигенни белеткээн, ийи аал ишти чурттаар чаа бажыңны ажыглалга киирген.

Улусчу контроль бөлүктери

«Искра» колхозта партия-күрүне контролюнга дузалаар бөлүктүң кежигүннери тараа чарыгдалының талазы-биле хыналданы чоруткан. Кайда-даа ажылдавайн турар Мартан-оол дээрзи хаваннар азырап, оларны колхоз хаваннары-биле кады халас чемгерип, семиртип ап турганы илерээн. Аңаа чогуур хемчегни көргүскен.

Ол-ла колхозтуң комбайнери Иргит Хойтпак-оол бодунуң ажылдап турганы комбайнының бункеринге тараа чажырып алгаш, аалынга келгеш туттурган. Төп шаң эргелекизи Балган 1 тонна 326 кг тарааны каратуразында фактураллаш, ажыл кылбайн турган кижилерге үлеп бергеш илерээн. Бөлүктүң кежигүннери ол тарааны дедир эккеп урдурган болгаш буруулугларны истелге органнарынче шилчидип берген.

* * *

«Чыраа-Бажы» совхозта эш Бора-Көжеге удуртқан дузалаар бөлүк дүжүт ажаал алышкынының үезинде эдээн ажылдарны кылган. Олар ховуже 15 кижи составтыг үнгеш, хыналданы чоруткан. Оон түннелинде тарааны чидириглиг ажаап ап турган Хүреш-оол, Артас, Базыр-оол олардың четпес ажылын илереткеннер. Ийиги салбырның комбайнери Ы. Дырын-оолдуң тарааны чидириглиг ажаап алганын илереткеп, оон бодунуң күсели-биле демги участокту каттап ажаатқан.

* * *

«Большевик» колхозтуң комбайнерлери Хүлер-оол 600 кг, Е. Доржу —400 кг, Арбай-оол —250 кг, О. Морзук-оол —250 кг тарааны чедир ажаап албааны дээш, оларга ону төлеттирген болгаш шыңгыы сагындырган.

К. ХЕРТЕК.

УЛУГ КҮШ

цияларын амыдырал-биле ханы харылзаштырып турар. «Искра», «Большевик», Ленин аттыг колхозтарда, Чадаана хоорайда лекторлар бөлүктериниң эки болгаш шынарлыг ажылын демдеглээр херек. Эн ылаңгыяда лекция пропагандазының ажылынга идепкейлиг киришкени дээш эш К. Дилгижекти РСФСР-ниң «Билиг» ниитилелиниң Шаңнал бижии-биле, эштер Самбуу, Шагжы оларны республиканың «Билиг» ниитилелиниң салбырының мактал бижиктери-биле шаңнап мактаан.

Лекция пропагандазының ажылын амыдырал-биле сырый холбаштырганының ачызында «Большевик» колхоз күрүне мурнунга бодунуң хүлээлгезин күүседир талазы-биле өске ажыл-агыйларны мурнап, сүт садарын 107 хуу, дүктүүн 100 хуу күүсеткен. Бо колхозта лекторлар бөлүү 103 лекцияларны номчаан болгаш мурнакчылар-биле ужуражылга кежээлерин эрттирген. Малчыннарның механизаторларның, түдүгжуларның хүнүн эрттирер чорук бо колхозта чаңчыл болган.

Оон-биле чергелештир районнуң «Билиг» ниитилелиниң салбыры лекция пропагандазын түс черниң үлетпүр будурулгелеринде, «Сельхозтехника» каттыжыышкынының район салбырында, кедээ түдүг участогунда багай организастап турар. Оон түннелинде үлетпүр комбинадында будурып үндүрүп турар продукцияның шынары дыка куду. «Сельхозтехника» каттыжыышкынының район салбыры тракторларның болгаш комбайннарның септелгезин куду шынарлыг кылып келген. Кедээ түдүг участогу чуртталга бажыңнарының септелгезин багай чорудуп, чаа бажыңнарны чогуур ей-шаанда ажыглалга киирбейн турар. Мында күш-ажылдың сагылга-чуруму багай, ажылчыннарның ортузунда арагалап, ажыл шагы үзер таварылгалар ховар эвес.

«Билиг» ниитилелиниң район салбыры (даргазы Шаламай, харыысалгалыг секретары эш Дугержап) хөй санныг активке даянмайн ажылдап турар, бөлүктериниң болгаш секциларының ажылын багай удуртуп, оларның семинарын эрттирбейн, оларга практиктиг дузаны чедирбейн келген. Ол ышкаш «Билиг» ниитилелиниң салбырының баштаар чери план чок ажылдап, чаа кежигүннерни эвээш киирип ап, оларга билет-документилерни чогуур ей-шаанда тывыспайн турган. Хөй санныг кижилер чыл-чылы-биле кежигүн дадывырын төдевээн, бо талазы-биле хемчег алдынмаан. Билиг ниитилелиниң кежигүнү болуру хүндүлүг болгаш харыысалгалыг херек болур. Бо талазы-биле бистиң ленинчи партиявыстың ТК-зы чугула кичээнгейин салып турар. Бо чугула ажылды районнуң удуртур ажылдакчыларының талазындан үнелеп көрбейн турарлар бар. Маңаа мындыг чижекти айтып болур.

«Билиг» ниитилелиниң кежигүнү, районда тараа хүлээп алыр пунктүнүң эргелекчизи эш Дамбар кежигүн дадывырын төлеп көрүнер дээрге, ол «мен лекция номчуур, хуралга баар-даа чайым чок кижи мен, мени харын кежигүнден үндүрүп каап көрүнер» деп харыылаан.

Чөөн-Хемчиктиң будурулге эргелеринде хөй санныг тускай эртемниглер бар. Оларны лекция пропагандазынче хаара тудар ажыл копчуг кошкак. Мында лектор болүүнүң удуртукчузу, эргеледнің начальниги-ниң оралакчызы эш Борисов кандыг-даа ажыл чорутпаан. Тускай эртемниглерден Бондарь, Лысенко, Бондаренко олар чөн мурнунга чаңгыс-даа лекция номчуваанган. Ол ышкаш эргеледнің экономист эртемниг ажылдакчылары эштер Соян, Чучуп олар «Чыраа-Бажы» совхозка болгаш СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг колхозка экономиктиг семинар эрттирерин планнап каарга ону шуут кылбаанган. Ол дээрге оларның даанган ажылынга харыысалга чогун көргүзүп турар-дыр. «Сүт-Хөл» совхозтуң кол агроному эш Иванов үр үеде ажылдап келген хирезинде чөн мурнунга чаңгыс-даа лекция, беседа чорутпаан.

Районнуң «Тыва» совхозта лекция пропагандазы болгаш политмассалыг ажыл кончуг кошкак тургузутунган. Аңаа партkом секретары эш Т. Куулар чөн ортузунга масса-политиктиг ажылды калбартып чорударының улуу, харын чамдык кижилерни кончуп, хөректеп, партийжи эвес чаңын көргүзүп турган. Совхоз планныг онаалгаларын күүсетпейн турар. Күш-ажылдың сагылга-чуруму дендии багай. Совхозтуң удуртур ажылдакчылары участоктарга хаая баар, тайылбыр-массалыг ажылдан шуут хоорулган болуп турар.

Районда лекция пропагандазының ажылы янзы-бүрү тематиктиг болзажок, хоойлу-дүрүм, медицина, башкылаашкын талазы-биле лекциялар кончуг ховар болуп, ийи-чаңгыс болуп турар лекциялар шынары куду болуп турар. Бо талазы-биле прокурор эш Дажы-Сегбе, суд даргазы эш Бюрбю, райкүүскомнуң шагдаа килдизиниң начальниги эш Хунажык олар чөн мурнунга ховар лекция, беседа кылып турар. Моон ужурунда районда хөй-ниитиниң корум-чуруумун үрээр, озал-ондак болур чоруктар сөөлгү үеде бар. Маңгысталчак, ажыл кылбас, хуузунун ажыын бодаар ийи-чаңгыс кижилерни лекция пропагандазынга сойгалап илередирин ховар практикалап турар. Шынында ындыг фактылар район девискээринде бар.

«Билиг» ниитилелиниң район салбырының болгаш оон бөлүктериниң чугула соруулгазы болза бистиң партиявың политиказын совет кижи бүрүзүнге ханызы-биле таныштырары болур. Районда 270 лекторлар болгаш 700 ажыг агитаторлар — ол дээрге улуг күш. Бо күшке даянган, районнуң партия организациялары СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң төөгүлүг шиитпирин күүсетпишаан масса-политиктиг ажылга, эн ылаңгыя лекция пропагандазынга чаг, ажыктыг аргаларны тып, чаа өзү-биле улам күжеңишкиниг ажылдап болур.

М. МИХАЙЛОВ,
М. ДЕЛЕГ,
К. ХЕРТЕК.

СЭКП—чогаадыкчы марксизмниң партиязы

Бистиң партиявыс сөөлгү чылдарда марксизм-ленинизмни хөгжүдеринге улуг салыышкынны киирген, ону чаа өөредилгелер-биле болгаш түннелдер-биле байытқан. Сталинга чүдүп турган чоруктуң үржуктарын шиитпирлин-биле үзүткааш, бистин партиявыс марксчы теорияны чогаадыкчы өзү-биле көрүнүп эргежок чугулазының дугайында ленинчи айтыышкыннарның ужур-дузазын каттап тургускаш, оларны бодунуң ажыл-чорудулгазының үндезини кылдыр салган.

Марксизм болза ажыл-чорудулгага боттуг удуртулга эвес, харын шириленген өөредилгенин чымындыы кылдыр санап турган кижилерге В. И. Ленин шиитпирлин-биле бруу шаап турганы билдингир. «Бир эвес социалистер амыдыралдан хожудап каарын бодавастар болза, оларның бүгү тала-биле бурунгаарладыр ужурлуг эртемнинин эн кол-кол чугула айтырыгларын» Маркс биле Энгельс тодаратқан дээрзин Владимир Ильич хөй удаа айтып келген. (Чогаалдар, том 4, арын 191).

Революстуг теория-биле угаан-бодалдың турнугуп туруптары канчаадаа дүүшпес. Ниитилелдиң дешилгелиг хөгжүлдезин хандырар төлээде, теория бозу соксаал чок хөгжүүр, төөгүлүг байдалда өскерлиишкиннерни овааримчалыг эскерип көргеш турар ужурлуг. Теорияның соруулгазы — болуушкуннарның соонда халбактаның чоруурунда эвес, харын практикага орукту чырыдып берип чоруурунда болур.

Революстуг теорияны чогаадыкчы өзү-биле хөгжүдериниң болгаш ажыглаарының эргежок чугулазының дугайында айтырыг сөөлгү чылдарда онза чидии-биле тургустунуп келген. Делегейге улуг чедиишкиннер болган: социалистиг система туруп келген болгаш быжыгып турар, колониализм соксаал чок бустун дүжүп турар, делегейнин революстуг-хосталгалыг шимчээшкини дыка бедик чадаже көдүрүлген.

Ындыг байдалдар турда СЭКП болза коммунистиг шимчээшкиннан өске бүгү отрядтары-биле кады амгы үениң өйү келген айтырыгларының талазы-биле чаа теоретиктиг өөредилерни көдүрүп үндүрген болгаш чогаадып ажылдаан. Бистиң партиявыстың XXII съездизинге хүлээп алган Программазында амгы үениң уткашынарын ханызы-биле болгаш бүгү талазы-биле, өзүлүг эртем өзүзү-биле көргүзүп турар: социал революцияның болгаш пролетар диктатураның чаалап алырының орудтарын шинчилеп көрүп турар; ажылчын ангының ниити демократтыг соруулгалары-биле социалистиг соруулгаларның дензигүүрүн тодарадып айтып турар; социализм биле национал-хосталгалыг шимчээшкинниң күштерининн эвиледдежириниң дугайында Ленинчи өөредигни ажылдап, чогаадып турар; тайбынның болгаш ажынның айтырыгларын шиитпирлеп турар.

Ленинчи өөредигнин өзүзүн барымаалааш, ССРЭ-те коммунистиг ниитилелди тургузарының чугула айтырыгларын партия чогаадыкчы өзү-биле ажылдап кылган. Коммунизмниң материал-техниктиг баазазын тургузарының, коммунистиг ниитилел харылзааларын хөгжүдериниң, чаа кижини кижизидериниң боттуг орукторын бистин партиявыс айыткан.

Ниитилел амыдыралының боттуг болуушкуннарын анализтээринге марксизм-ленинизмниң өөредиин чогаадыкчы өзү-биле ажыглаарының, чаа кижини кижизидериниң боттуг орукторын бистин партиявыс айыткан.

Ынчаарга чүгле кыдат удуртукчулар ындыг түннел-биле чөпшээрешпейн, антимарксисчи үзелди барымдаалап турар. Ам Пекинде удуртукчулар бистин партиявыстың XX болгаш XXII съездилериниң шиитпирлерин бужартадырын ораладжып, ол съездилер бүгү чугула айтырыглар талазы-биле марксизмден чайлаан, оппортунизмге кире берген суг-суг дигилеп, ынчаар көргүзүп ораладжып турар. Кыдаттың Коммунистиг партиязының догматиктери бичии-даа бүзүрелдиг барымдаалар тып чадаан. СЭКП-ни база өске-даа коммунистиг болгаш ажылчын партияларны бак сөглеп, карган, оларга кыжаныр турар апарган.

Кыдат удуртукчулар боттарының дайзыннарын дугаарлап: «америк империализм № 1 дайзын. «югославия ревизионизм № 2 дайзын» деп адап турарын бүгүде билир болгай. Бо бүгүнү алгаш көөрге, Пекиниң нүгүлчүлериниң Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязындан артык өжээннинг болгаш бир дугаар дайзыны ам чок боон турар-дыр. Харын олар СЭКП-же эң каржызы-биле халдап, ону бужары-биле нүгүлдеп турарлар. Кыдат догматиктер чогаадыкчы марксизм-ленинизмден чайлаан, СЭКП болза ажылчын ангының партиязы турганындан бүгү улустуң партиязы болу берген дугайында бистиң Программавыстың эртем өзүзүбиле түннелин хүлээвейн турарлар.

Ону кылып турарының барымдаалары марксизм-ленинизмниң революстуг принциптеринге хензиг-даа домейлешпези билдингир. Пекиниң теоретиктери боттарының ол принциптерге шынчызын бар-ла шаа-биле чарлап турар. Олар боттарының туружун кандыг-даа революстуг домактар-биле чежемейнин-даа чаап чажырзы, оон улуургак чорук, националисчи, адыргак, авантюристчи чорук, бүгү коммунистиг болгаш ажылчын партияларны баштаар мен дээр үндезин чок ажыг-чаң кестүп турар. А ол бүгү марксизм-ленинизмниң бүлүжүнге алызындан таарышпас, ынчангаш өзүлүг революстуларга каччап-даа таарышпас чорук болур-дур.

Кыдат удуртукчулар ындыг алдагдалдыг болгаш айыылдыг орукка чедирген чылдагаанларының иштинден хамыктың мурнунда оларның марксисчи-ленинчи теорияны догматиктиг өзү-биле көрүп турары, теорияның өзүлүг үтказын билбези, азы билир хөңнү чогу илереп турар. Кыдат удуртукчуларның буруузу-биле үнген ажык маргылдаадан делегейниң коммунистиг шимчээшкининге ийи метод, революстуг теорияны чогаадыкчы өзү-биле болгаш догматиктиг өзү-биле билириниң шуут удурланышкак ийи методу үскүлежи берген.

СЭКП база коммунистиг болгаш ажылчын өске-даа партиялар чогаадыкчы өзүнүң чайгылыш чок талалакчылары боон турар; Кыдаттың компартиязының удуртукчулары догматиктиг өзүну камгалап турар. Маңа тодазы-биле бүзүрээр дилге. Кыдаттың компартиязының ТК-ының июнь 14-те чагаазы болгаш СЭКП ТК-ның июль 14-те Ажык чагаазы ышкаш ындыг документилерни дедиеп көөрге-ле четчир.

Биске өөрүшкү

«Кызыл тудугнуң» инженер-техниктиг ажылдакчылары, тудугжулары, монтажниктери, электриктери, малярлары башкы институдунуң студентилеринге улуг белекти бараалгаткан. Чырык-чаагай үш каът бажың коммунистиг ниитилелдиң кижилериниң кижизидикчилери — келир үениң башкыларының эки өренип, чурттап, ажылдаарынга коччуг таарымчалыг кылдыр туттунган. Институттуң үш каътын факультеттер аайы-биле хуваган. Мында эки дериттинген янзы-бүрү кабинеттер хөй. Ылаңгыя физика-математика факультединге кабинеттер чедиргезинің ужурундан эрткен чылын чамдык эртемнерге лаборатории, шенелде ажылдарны кылыры берге турган. Ам бо факультет ийи каътты бүрүнү-биле база бирги каътта машиноведение кабинедин, септелге, чазаныла, механика мастерскаяларын эзлеп турар. Эки дериттинген бо кабинеттер математика эртемнерин өренип турарларга теорияны практика-биле холбаарынга улуг дузаны чедирер. Өредилге кинозунуң, физиктиг практикумнуң электрорадиотехниканың лабораториялары, физика методиказының, препараторскаяның, калориметрическаяның болгаш бөлүктерниң хөй санныг аудиториялары, черчениениң, шыймга архивиниң, техника теориязының, математиктиг практикумнуң кабинеттери дээш, үүр чок дээр. Бо-ла каътта улуг, чырык күш-культура залы бар.

Үшкү каътында дыл, литература болгаш төөгү факультеди бар. Бо факультеттиң студентилери кичээлдеринге, кичээлден дашкаар ажылдаарынга база-ла эптиг байдалдар, четчир санныг кабинеттер бар. Эрткен чылга бодаарга, мында ам тыва дылдың, чечен чогаалдың кабинеттери бар. Марксизм-ленинизм кабинеди база-ла бо каътта.

Октябрь 14-те бо чаа институтка бирги өредилге хүну эгелээн. Студентилерге улуг өөрүшкү болган бо тудугнуң дугайында чугаалап турган, моны тутқан тудугжулар дугайында ыыттавас арга чок. Шупту тудугжуларга, эш Белоусов удуртқан коммунистиг күш-ажылдың бригадазының кежигүннеринге студентилер улуг өөрүп четтиргенин илередип турар.

Бо чаа тудуг партияның, Совет чазактың совет кижилер дугайында сагыш салыышкының демдээ-дир. Бо тудугга дыка хөй түүнүг акша чарыгдаттынган. Чоокку хүннерде шупту студентилер, башкылар, техниктиг ажылдакчылар чаа институтче өредилге херекселдерин дажыглап, ажылдааннар. Бо ажылга физика-математика болгаш дыл, литература, төөгү факультеттериниң деканнары С. Крастың, Е. Салынмаанаң удуртулгазы-биле кызымак ажылдааннар. Ол ышкаш дыл, литература факультединиң 1-ги курузунуң оолдарының эки ажылдааның демдеглээри чугула.

Келир үениң башкылары партия болгаш Совет чазактың адасагыш салыышкынына харыы кылдыр эки өренир, хөй-ниитиниң ажылына идепкейлиг киржип, партияның идеологтуг ажылын чорударынга барги одуругга турарлар.

К. ОРТУН-ООЛ.
Башкы институдунуң студентизи.

ЭЪТ КОМБИНАДЫНДАН

Кызылдың эът комбинадының колбаса цеги колбасаның шпикачка деп сортун болгаш ыштап кадырган эът аймаан шиңгэздип алган.
ЧУРУКТА: (солагай талазындан оң талаже) лаборант О. С. Сермавкина, цехтиң мастерлери Г. Лубовкина, А. Черных болгаш цех начальниги Г. Литвинцева (ортузунда) колбасаның чаа хевириниң анализин кылып турлар.
Фотозу В. ЛУТКОВТУУ.

Мал кыштаглаашкынынга

* * *

Белеткелдиг

«Тээли» совхозтуң Кызыл-Даг салбырында партия эге организациязының бюрозу мал кыштаглаашкынынга белеткел дугайында айтырыгны актив-биле кады чоокта чаа чугаалажып көрген. Аңаа хойжу бригадаларның бригадирлери болгаш сүт-бараан фермазының эргелекчизи информациялар кылган.

Салбырда мал кыштагладыышкынынга белеткел ниитизи-биле эки чоруп турары ол хуралга идереэн. Салчак Кандан бригадирлээн боторулга-чарылгалыг хойжу бригаданың 10 көдан хөйлары кыштаар кыштагларында мал кажааларының септелгези бүрүнү-биле доозулган. Бригаданың кежигүннери амгы үеде кыштагларже сиген, көк-сула болгаш өске-да мал чемнерин сөөртүп турар. Ол ышкаш С. Чүлдүм, С. Шөмбүл оларның удуртқан бригадаларында мал кажааларының септелгези болгаш немей тудар кажаалар тудуу колдуунда дооступ турар. Олар база-ла кыштагларже сиген сөөртүр ажылче эгелеп киргилээн. Эш Содунам эргелекчилээн төп сүт-бараан фермазынга хамааржыр инектер кыштаар беш кыштагда кажаалар септелгези өй-шаанда доозулган.

Б. БАРБА.

* * *

Белеткел багай

Улуг-Хем районнуң «Х Улуг хурал» көдээ ажыл-агый артелиниң Оттук-Даш сүт-бараан фермазы мал кыштагладыышкынынга багай бебеткенген.

Ферма 10.040 центнер сиген белеткээр планныг турган, 3.106 центнерни белеткен, планын үүгле 31 хуу күүсеткен. 220 инек кыштаар улуг кажаланың септелгези доозулбаан. Бус-биле чылдар бызаа кажаазының септелгелинче амга чедир эгелеп кирбээн. Оң иштинде чылыг бээр котёл үредик хевээр, батареялар хоолайлар-биле тудуштунмаан, кажааның бүгү соңгалары чадагай, эжин чарлып дүшкен хевээр черде чытышаан. Кыжын кажаа иштинге төгер өдек бөлдүнмээн. Ол ышкаш ферма ажылдакчыларының чурттаар бажыннары септеттинмээн, оларның чаңдыктарында изиг демирлер хевээр, оларны түүйбу плиталар-биле солуур дугайын кым-даа бодавайн турар.

Фермага белеткээн тус-тус сараат сигеннер четче кажаалаттынмаан. Оң ужурунда ук сигенни мал үрегден, чип турар фактылар бар. Ферманың хериминиң иштинде бир улуг сарааттың чартыын ферманың инектери төндүр чиир чыгаан.

Фермада кышка белеткел мындыг багай байдалдыг турда, ферма эргелекчизи эш Белянин Улуг-Хем кежилдир Баян-Кол суурда чурттап турар болгаш фермага ховар кээп, кышка белеткелди дүргедедир талазы-биле тодаргай хемчег албайын турар. Ол ышкаш ферманың үчүгчиги эш Биче-кыс чамдык хүннерде дыштаныр кижи мен дээш саггаан сүттү саанчылардан хүлээп албайын бажынынга олура хүнзээр чоруктар база бар.

М. ОРУСПАЙ.

Белеткел дооступ турар

СУШЬ. (Телефон-биле). Мал кыштагладыышкынынга белеткел Бин-Хем районнуң «Тиилелге» колхозунда шынарлыг чоруттунган. Малчынларны чылыг, чырык чуртталга бажыннары-биле хандырар айтырыгже колхоз баштаар чери болгаш партия организациязы онза кичээнгей салган. Ажыл-агыйда ниитизи-биле бо чылын 27 колхозчу өг-бүлелер чаа бажыңнарлыг болган. Оң иштинде үүгле Баян-Хемде чурттап турар малчыннардан безин 8 өг-бүле чаа бажыңнарлыг болу берген. Ол ышкаш малчыннарның 11 чуртталга бажыңнарын таарымчалыг кылдыр септеп доокан. Баян-Колда малчыннар бо чылын 4 чаа бажыңнарны алган. Бажың-биле малчыннарны хандырарының айтырыы бо хүннерде бүрүн шиитпирлеттинген.

Мал кажааларының тудугларын болгаш септелгелерин ында база доозу берген. Кажааларны бо чылын колхоз харын-даа хереглелден артык кылдыр белеткеп алган. Колхозтуң төп сүт-бараан фермазында инек кажаазында өдек үндүрүп төгерин механизастаны, ында электротранспортёрну тургузуп алганы — мал ажылын механизастаарының талазы-биле будун районда чаа үүл болуп турар. Сүт-бараан фермазының ажылдакчыларының күш-ажылын дурбазы дээш демиселдин чедиишкининг болурунга бүзүрелли көдүүп турар, ол чорук демисежип турарларның кужун улгаттырын, улустарны идепкейжидип турар. Кыдат удуртукчуларның түүнели идегел чок, салдынар чоруктау үндүрүп, масса чонну идепкей чок, хамаан чок чоруккуе киирип болур бооп турар. СЭКП-ниң саналдан турарын ёзугаар алырга, бир эвес дайынны болдурбайн барып болур чүве болза, ынчан оңу кылырда бүгү аргаларны ажыглаар, тайбын дээш, ангы-аңгы социал тургузуглуг күрүнелериниң тайбың кожа-хелбээ догуннаашкыны дээш демиселди коммунистиг болгаш ажылчын партияларның даштыкы политиказының кол шугуму, стратегтиг сорулгазы деп саналар апаардыр. Кыдат удуртукчуларның саналдап турарын ёзугаар алырга, бир эвес дайынны болдурбайн барып болбас болза, дайынга белеткениринин политиказын, чепсекти эңдере бүдүрениниң, делегей байдалын дошкуурадырының политиказын чорудар апаардыр. А ол дээрге улустарның деткивес политиказы-дыр, үүгле дээрге ол политика улустарның амыдыралчы эрге-ажыктарынга удурланыышкак болуп турар.

Догматиктиг ол алдагдалдар айыыл чок эвес: ол алдагдалдар делегейниң коммунистиг шимчээшкининге, бүгү кижи төрелгетениң салымынга эң айыылдыг. Пекиниң удуртукчу ажылдакчылары үүгле дайынның болгаш тайбының айтырыгларын эвес, харын бүгү чурттарның ажылчы чоннарының эрге-ажыктарынга хамаарышкан айтырыгларны догматиктиг ёзу-биле көрүп турар болганда, ол онза айыылдыг. Ол дээрге делегейниң социалистиг системазының ролюнуң болгаш хөгжүдезинин дугайында, кижиге чүдүүр чоруктуң идеологизынга болгаш практиказынга удур демисежиричин, делегейниң ажылчын шимчээшкининиң болгаш национал-хосталгалыг демиселдиң стратегиязының болгаш тактиказының дугайында айтырыглар бооп турар. Бүгү хемчеглери-биле, ажык сандарадыкчы чоруктары-биле кады олар боттарының бо айтырыглар талазы-биле ханы алдагдалдыг үзелбодалдарын коммунистиг болгаш ажылчын партияларга дөгөэрин, оларны мунгаш байдалга таварыштырарын ораллажып турар. Аңаа бүгү арга-биле моондактаарын, догматизмге болгаш оон-биле холбашкан хорэлыг политиктиг туруштарга удур шиитпирлиг демисежиринде СЭКП болгунуң интернационалчы хүлээлгези деп санап турар.

Бистиң партиявыстың амгы бүгү ажыл-чорудулгазының бүгү талалары — политиктиг, идеологтуг, организастыг талалары чогаадыкчы Ленинчи ёзу-биле синниккен бооп турар. «Өлүгленген чүүлдү», бодунуң деп-шилгелиг ужур-утказын ышкынган бүгү чүвени кайыын-даа үндүр октап турар; чаа байдалга болгаш оон үнүп турар сорулгаларга эң-не таарышкан хевирлерни болгаш аргаларны идекпейлии-биле дилеп тып турар. Ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунун удуртуруп болбазырангайжыдар, күрүненин ажылхеректерин шуут эргелеп башкарарынга калбак улус массаларны киириштирер, социалистиг демократияны улам ыңай хөгжүдер талазы-биле улуг хемчеглерни боттандырган болгаш боттандырып турар.

Үлетпүр болгаш көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин хөгжүдериниң, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүн соксаал чок өзүлдезин хандырарының айтырыгларын партия организацияларының болгаш удуртукчу органнарның кичээнгейиниң төвүнге тургуская, ол чорук үүгле совет улустун эргежыктарынга эвес, харын делегейниң революсчу шимчээшкининиң эргеажыктарынга база дугжүп турар. Бистер бодувустун ажыл-агый политикавыс-биле делегей революциязынга кол салдарны чедирип турар бис, аңаа сагыш салыры дээрге бүгү делегейге демисел болур дээр дугайында ленинчи айтыышкынны партия минутада-даа утпайн турар. Марксисчи-ленинчи теорияны практиктиг ажыл-чорудулгага чогаадыкчы ёзу-биле ажыглан билирин партия бодунуң удуртукчу кадрларындан, бүгү коммунистерден негеп турар. Оларның бир дугаргы хүлээлгези — бүдүрүлге чери, колхоз, совхоз бүрүзү бүдүрүлгени хөгжүдериниң планын ыыавыла күүседирин чедип алыры, продукцияны бүдүрүп үндүрерин көвүдедири, оон шынарын экижидери болур. Экономиканы болгаш культураны улам ыңай көдүреринге ажылга практиктиг түүнелдерлиг, чедиишкининг болуру — теоретиктиг чүүлдерни кайы хире шын билип алганының болгаш амыдыралга боттандырып турарының кол түүнели ында болуп турар.

СЭКП-ниң XXII съездизи партияның чаа Программазын — чогаадыкчы марксизмниң кайгамчыктыг документизин хүлээп алгандан бээр ийи чыл эртken. Ол документиниң түүнүн адаа-биле бистиң партиявыс, бүгү совет улус коммунизмни тургузары дээш улуг күжениишкин-биле демисешпишаан, эчис сорулгазыны-че улам-на бурунгаарлап олурар. Ол эчис сорулгадан партияны болгаш совет улусту чайладыпкы дег күн турбас! Чогаадыкчы марксизм-ленинизмге шынчы чорук — коммунистиг тургузуушкунун бүгү сорулгаларын чедиишкининг шиитпирлериниң идегелдиг үндезини ол.

Н. ЛОМАКИН.

Дүк кыргылдазы чүге кудулааныл?

Республиканың ажыл-агыйларыкга дүктүң ниити чылдазы сөөлгү өн чылдар дургузунда элээн көвүдээни черле билдингир. Үүл дээрге, 1953 чылда бүдүрген дүк 300 тоннадан ашпас турган болза, 1962 чылда күрүнеге сатканы 1900 тонна азы алды катап өскен. Ынчалзажок 1953 чылда республикага 236 муң баш хой турган болза, 1963 чылдың январьда 700 муң ашкан, азы ийи чартык катап өскен. Бир хойга онаштыр дүктүң ортумак кыргылдазы 1954 чылда 1,3 кг турган болза, 1958 чылда 1,8 кг, а 1962 чылда үүгле 1,9 кг болган.

Баштайгы дөрт чыл иштинде дүктүң ортумак кыргылдазы 500 граммга өскен болза, сөөлгү дөрт чылда үүгле 100 грамм кылдыр өскен. Ниити чылдаңы алыр болза база-ла ындыг. Чижээ, баштайгы дөрт чылда 300—400 тонна турганындан 1.500 тонна чедир, азы ол аразында 1100—1200 тонна өскен, а сөөлгү дөрт чылдарда үүгле 300—400 тонна ашкан. Моон чылдагааны үүдел?

Чурттун эвээш дүк бээр бөдүүн дүктүг хойларын нарын дүктүг уксаалар-биле экижиткениниң алдынган хайнак хойларның бээр дүгү хөй болганда, дүктүн ниити чылдазыдаа, бир хойга онаштыр ортумак кыргылдазы-даа өскени ол-дур деп, кым-даа кижи ынчаар харылаар апаар. Ол бир талазында шын-на, харын. Ынчаарга ам бүгү хойлар хайнактар апарган болза, оларның дүгүнүн кыргылдазы оон ыңай өспес бе, эчизинге четкени ол бе? — деп, айтырыг боду-ла үнүп келири чайлаш чок.

Чок, ол черле ындыг эвес. Бирги салгалдың чартык бөдүүн дүктүг хайнак хойларының ортумак кыргылдазы 3—3,5 кг, иртерниң 4—5 кг, бир харлыг өр, кыс хураганнарның 2—2,5 кг болгай. Моон алырга хайнак хой көвүдээн тудумна, оон ортумак кыргылдазы, дүктүн ниити чылдазы улам бедиир ужурлуг. Ындыг бе дээш көөрге, сөөлгү үеде чамдык ажыл-агыйларның экижиткен хойлары көвүдээн тудумна, кыргылдазы кудулап турар чорук база бар апарган. Чижээ, Өвүр районнуң «Торгалыг» колхозу хоюн кайы-даа ажыл-агыйларны мурнап экижидип эгелээш, 1960 чылда бир хойдан ортумаа-биле 2,7 кг дүктү кыргып ап турган болза, 1961 чылда 2,5 кг, 1962 чылда 2,4 кг, а 1963 чылда 2,2 кг кылдыр кудулаган келген. 1961 чылга чедир колхозта бир хойга ортумаа-биле 3 килограммдан 4—5 килограмм чедир дүк кыргаан хойжуларның саны 10—15 чедип турган болза, ам оон ийи-бир-ле малчыннар арткан. Өске-даа ажыл-агыйларда ындыг чижектер көвүдээн.

Моон ужурунда дүк кыргылдазы үүгле кудулаанын дээ айтырыгның үнүп кээри черле чөптүг. Ынчангаш бо айтырыг дугайын тодаргай чугаалажырының үеси келген.

Моон бир кол чылдагааны болза хайнак хойларның ажаалдазын, чемгерилгезин чогуур негелдезинге чедир хандырбайн турарын санаваска, хайнак хойларның иштинден кандыг хойларны чылда чаңгыс катап кыргыырыл, кандыгларын ийи удаа кыргыырыл деп айтырыгның амгы үеге чедир тодаргайлаттынмайн турарында болгаш кыргылданың чурумун каржызы-биле үреп турарында деп саналар ужурлуг. Оон аңгыда республиканың девискээринде чурттун-даа хоюн үүгле чазын чаңгыс катап кыргыыр черлер база бар болгай. Ол байдалды база сагыыстай берген.

Көдээ ажыл-агый продуктуларының бүдүрүлге болгаш белеткелдер министерствозунуң хой кыргылдазының үезинде чылдың-на үнүп турар саавырында айтып турары болза, агаар-бойдус талазы-биле хойга таарымчалыг девискээрлерге бөдүүн дүктүг болгаш дескі эвес чартык бөдүүн дүктүг хойларны чазын болгаш күзүн ийи удаа кыргып болур, а дескі дүктүг чартык-нарын болгаш нарын дүктүг хойларны үүгле чазын чаңгыс удаа, харын-даа дүгүнүн узуну 6,5—7 см четкенде ам кыргыыр ужурлуг деп тодаргай айытkан.

Ындыг турбуже бистиң республиканың хойжу ажыл-агыйлары (чамдык совхозтардан аңгылары) хойларын ниитизи-биле чылда ийи удаа кыргып турар апарган. Моон мурнунда ол черниң агаар-бойдузунуң дошкунунга чагырткаш, чурттуң хойларын үүгле чазын азы чай ортузунда чаңгыс кыргыыр черлерде безин кандыг-даа хойларны чазын кыргып, күзүн агарлап турар ажыл-агыйлар база бар. Оон аңгыда кыргып ап турар дүктүн үүгле ниити чылдазын, азы хойдан алыр ортумак кыргылдазын саналар бооردан башка, чогум кандыг шынарлыг, кандыг сорттуг дүктү ап турарын анализтеп көрбейн турар чорук база бар.

Малдың чазын чылый бээрге түлеп дүжүрүп кааптар, а күзүн соон эгелей бээрге үндүрүп алыр дүгү болза агаар-бойдустун берге үеси кышты, соокту эрттирип алыр камгалалы дээрзин кым-даа билир. Бир эвес кыжын малдың чиир чеми четпес, күжү арган чыл ажар болза, оон дүгү шоолуг үнмес, чазын түлевес, үр үеде дүшпес саңзар болур болгай. Ындыг үеде оон дүгүн чазын бир кыргаш, күзүн чаа-ла үнүп олурда база бир кыргын каар болза, ол мал чыл ашпас, чудап өлүр. Ындыг таварылгалар бисте эвээш эвес.

Чурттуң хойларын хайнакташтырып, уксаазын экижидип ап турар болзувусса-даа, оларның ажаалдазының, чемгерилгезиниң негелделерин чедир хандырбайн турар бис дээрзин уттуп болбас. Ол болза дүктүң чедиштир үнери-биле мырыңай дөрт харылзаалыг болгай. Үүл дээрге чижээ, төрүүр хойнуң кышкы үеде нормалыг чиир чеми үш кол үүлдерни: бирээде, мага-боттуң бүгү органнарының чаартынып, өй-тавында ажылдаарын; ийиде, иштинде боозунуң шын өзерин; үште, дүгүнүң өзерин болгаш сооктан камгаланырын хандырар. Ындыг болганда, ону чемгерилге единицазы-биле, санаптары белеп. Аңаа сувай хойга чайгы үеде 0,80—1,0 чемгерилге единицазы чедер. А ол-ла хой кыжын боозай бергенде 1,5—1,8 чемгерилге единицазы негээр апаар. Ол үүлерге деннежирил дээрге, сувай хойнуң 2 кг көк сигенге (0,80 ч. е.) деннежир болза, бөөс хойнуң 2 кг курраг сигенге (0,60 ч. е.) 400 грамм сулага (0,40 ч. е.) болгаш 4 кг кукуруза силозунга (0,68 ч. е.) деннежир апаар. Мынчалдыр кыжын хүнүнүн чемгерер болза боду арбас, семис, хураганы улуг, шыырак төрүттүнер, дүгү үргүлчү өзер болганда, күзүн агарлап каан-даа болза чазын стандарттыг нормазынга чедип, дүгү 6,5—7 см узун кылдыр өзе бээр. Ынчаар ажаар чүве болза, кандыг-даа хойну, нарын-даа дүктүг болза, ийи катап кыргыыр дугайында маргылдаалыг айтырыг черле турбас ужурлуг.

Бистиң хойжу ажыл-агыйларывыста чүү бооп турарыл дээрге, бо бүгү үүлдерни барымдаалавайн, малдың чогуур нормалыг чемин хандырбайн турган-ла семис, күштүг чыл ашсын, хураганы менди, дүгү хөй болзун дээрге канчап-даа таарышпас. Ылаңгыя дескі дүктүг хайнак хойларны чылда ийи удаа кыргып турар чорук канчап-даа болбас.

Билип алыры чугула база бир үүгле болза, бөдүүн болгаш дескі эвес чартык бөдүүн дүктү удазыныңай эрэрин, нарын материаллар кылбас чүве талаада, ону садып алыр фабрикаларга оон узунунун хемчээлин барымдаалавазы болур. Ынчангаш ол дүк кыска-даа болур болза ажырбас. Оон ужурунда ындыг дүктүг хойларның дүгүн үнгенинин шаа-биле 2—3-даа катап кыргыыр болза таарыжып турар. Ындыг-даа болза, дүк үнеринге негеттинер чемгерилге единицазын уттуп болбас. Ол ылавыла хандыртынган турар ужурлуг.

Нарын, чартык-нарын болгаш дескі чартык бөдүүн дүктүг хойларның дүгүн белеткел черлери оларны хүлээп алырда шынар бүрүзүнге-ле I, II, III классларны, класс бүрүзүнге-ле I, II, III деп класс иштиниң клазын, а оон соонда сортун база доктаадыр болгай. Чижээ, 64 дугаар шынарның дескі, быжыг, күргаг эвес, өйүнде үстүг, 7 сантиметрден узун, бок, хөлүмак чок нарын дүк — 1 класска кирбишаан; класс иштиниң 1 клазынга болгаш дээди сортка санадыр. Оон өртээн эң-не улуг расценка-биле төлеп бээр (1 кг арыг дүк 10—12 рубль). Ол-ла шынарның азы ол-ла хойнуң дүгү, өске шынарлары демги дүк дег болгаш узунунуң хемчээли 5,5 сантиметрден куду болур болза, ону кудуку сортка санаар болгаш оон хүлээп алыр өртээ аңаа бөдүүн дүктен безин кудулай бээр. Мынчангаш ындыг дүктүг хойларны чылда үүгле чаңгыс удаа кыргыырының чылдагааны ол. Бо чылдагаандан бистиң ажыл-агыйларывыс дүктүң ёзулуг бээр орулгазындан баяр каражадап турарлар.

Ындыг хойларны бистиң республиканың агаар-бойдузунуң дошкун байдалын көре-тура база чогуур нормалыг чиир чемнерин хандырбайн, чылда ийи катап кыргыырга чаңгыс кыргаанындан ыракта эвээш дүк берип турарының чылдагааны ында. Чаңгыс катап кыргып турда 3—4 кг чедир дүк бээр хойлар, ийи катап кыргыырга каттыштыр үүгле 2—2,5 кг дүктү арай деп бээр, харын-даа агарлап каан хевээр чыгам кыш ажар хойлар хой.

Нарын болгаш чартык-нарын дүктүг хураганнарны бистиң девискээривиске кыргыыр чорук шуут таарышпас. Кыргаан хураганнар арын, баксырап, чудап чыл ажар чорук көвүдээн болгаш ажыл-агыйларда «брак хураганнар», «брак хойлар» деп коданнар тыптыр чорук база-ла оон бооп турар. Ажыл-агыйга ындыг коданнар черле турбас ужурлуг.

Массалыг хайнактаашкынының баштайгы дөрт чылдарында хайнак хураганнарны болгаш хойларны чылда ийи катап кыргыырындан сестип турган болза, сөөлгү дөрт чылдарда шуут-ла кыргыр кирипкен чорук дүктүн ниити чылдазын-даа куду базын турар, бир хойдан алыр ортумак кыргылданың-даа өспейн, чамдык черлерде харын-даа улам дорайтап турарының чылдагааны ында.

Оон аңгыда, агаар-бойдузу дошкун, чыл-чылы дескі, доктаамал эвес, малга четчири-биле белеткел алыр мал чеми берге—Мөнгүн-Тайга, Өвүр, Тере-Хөл болгаш оон-даа өске аңаа дөмей черлерге хойну күзүн агарлаар чорукту болдурбазының дугайында хемчеглерни дугуржып көөрү чугула деп саналдыг мен.

И. КЫЗЫЛ-ООЛ.

РЕДАКЦИЯДАН: Сөөлгү дөрт чыл дургузунда республиканың колхозтарынга болгаш совхозтарынга дүк кыргылдазы илези-биле кудулааныныың дугайында эш И. Т. Кызыл-оолдуң бо үүгле көдүрүп үндүрген айтырыынга хамаарыштыр боттарының бодалдарын чугаалаарын республиканың ажыл-агыйларының тускай эртемниглериниң, хойжулардан болгаш көдээ бижикчилерден «Шын» солунуң редакциязы дилеп тур.

Бистиң партиявыстың Төп Комитединиң Чагаазында амгы үениң болуушкуннарының марксисчи-ленинчи ёзу-биле тодаргай анализин берип турар; кыдат чагаа дээрге цитаталардан болгаш ушта бижээн үүлдерден тургустунган эрецгей даап бодаашкыннардан бүткен. Ол ийи барымдаалар кайы хире ылгалдыг бооп турарын бадыткаан-даа хөрээ чок. СЭКП-ниң Чагаазында революсчу теорияны ниитилел амыдыралының болуушкуннарын билип алырынга болгаш тайылбырлаарынга база оларны удуртулгага ажыглаар чижек кылдыр ажыглап турар; кыдат чагаада теорияны өлүгленген майык кылдыр ажыглап, боттуг үүлдүң болуушкуннарының бүгү хөй талаларын ол майыкка таарыштыр хептеп быжып турар. Теорияны ынчаар көөрү В. И. Ленин эң-не шыңгыызы-биле буруу шаап турган, кыдат удуртукчулар теорияны ынчаар көөрүн удуртукчу дүрүм кылып алганнар. Кыдат догматиктер чер болганга-ла Ленинниң адын тудуп, аңаа шынчы бис деп аашкынын турар. «Боттуг үүлдү боттуг эвес чүүл-биле солуурда дээрге, революцияга кол айыылдарның бирээзи болур» деп Владимир Ильич чугаалап турган. (Чогаалдар, том 25, арын 170).

Бир эвес кандыг-бир теоретиктиг формула амыдыралга удурланыышкак апарган болза, ону дидими-биле ап октаптар болгаш ук байдалга таарыжыр чаа эртемниг номналдар-биле ону солуп кааптарын бистиң партиявыс барымдаалап турар. Кыдат удуртукчулар ынчаар көөрүн хүлээбейн, ону «ревизионизм» деп көөрү, эргижирээн чүведен, дүүн шын турган болгаш бөгүн шын эвес апарган чүведен халбактанмышаан турар.

Ындыг туруштун хоралыы, ону марксисчи-ленинчилерниң принципиалдыг хүлээп албазының ужуру чүдел дизе, амыдыралдан үнүп кээп турар айтырыгларга шын харыны тып алыр арганы коммунистиг партияларга ол туруш бербейн турарында, оларны улуг алдагдалдарга таварыштырып турарында. Ниитилел амыдыралының боттуг болуушкуннарын оваарып көөрде чазар болза, ажыл-чорудулганың шын уун ажылдап кылырынга база часканы ол болур. массаны шын эвес баштааны, демиселге инициативаны ышкынгыны ол болур.

Делегейниң термоядролуг дайынны болдурбайн баар арганың бары ышкаш ындыг үндезин болгаш чугула айтырыгны ап көрээлинер. Херек кырында күштериниң деңзигүүрүн барымдаалап көргеш, СЭКП-ниң үндүрүп турар түүнели болза: амгы үеде күрүнелер аразында дайыннар болуру чайлаш чок эвес апарган, делегейниң дайынын чайладып болур болгаш чайладыр ужурлуг. Принцип талазы-биле мырыңай өске байдалдарга хөй чылдар бурунгаар бижиттинген номналдарга үндезилеттингеннин кыдат удуртукчуларның бо талазы-биле түүнелиниң чугаалап турары болза: империализм турбушаан турда дайыннар болуру чайлаш чок; империализмни ужуткан кагбайн турган, дайыннарны чок кылып каап болбас — деп турар.

Кыры-биле көөрге, ол ийи түүнелдериниң аразында ылгал болза бүүү эренгей ышкаш сагындырып, ону дээш маргышкан-даа ажыы чок ышкаш көстүп болур. Ынчалза-даа ол шынап-ла ындыг эвес. Ол түүнелдериниң чогум кайызын партияның политиказының үндезини кылдыр алырындан хамаарыштыр ол политиканың шинчи-шынары оон хамааржыр.

Бистиң партияның үндүрген түүнели тайбың дээш, дайынны болдурбазы дээш демиселдин чедиишкининг болурунга бүзүрелли көдүүп турар, ол чорук демисежип турарларның кужун улгаттырын, улустарны идепкейжидип турар. Кыдат удуртукчуларның түүнели идегел чок, салдынар чоруктау үндүрүп, масса чонну идепкей чок, хамаан чок чоруккуе киирип болур бооп турар. СЭКП-ниң саналдан турарын ёзугаар алырга, бир эвес дайынны болдурбайн барып болур чүве болза, ынчан оңу кылырда бүгү аргаларны ажыглаар, тайбын дээш, ангы-аңгы социал тургузуглуг күрүнелериниң тайбың кожа-хелбээ догуннаашкыны дээш демиселди коммунистиг болгаш ажылчын партияларның даштыкы политиказының кол шугуму, стратегтиг сорулгазы деп саналар апаардыр. Кыдат удуртукчуларның саналдап турарын ёзугаар алырга, бир эвес дайынны болдурбайн барып болбас болза, дайынга белеткениринин политиказын, чепсекти эңдере бүдүрениниң, делегей байдалын дошкуурадырының политиказын чорудар апаардыр. А ол дээрге улустарның деткивес политиказы-дыр, үүгле дээрге ол политика улустарның амыдыралчы эрге-ажыктарынга удурланыышкак болуп турар.

Догматиктиг ол алдагдалдар айыыл чок эвес: ол алдагдалдар делегейниң коммунистиг шимчээшкининге, бүгү кижи төрелгетениң салымынга эң айыылдыг. Пекиниң удуртукчу ажылдакчылары үүгле дайынның болгаш тайбының айтырыгларын эвес, харын бүгү чурттарның ажылчы чоннарының эрге-ажыктарынга хамаарышкан айтырыгларны догматиктиг ёзу-биле көрүп турар болганда, ол онза айыылдыг. Ол дээрге делегейниң социалистиг системазының ролюнуң болгаш хөгжүдезинин дугайында, кижиге чүдүүр чоруктуң идеологизынга болгаш практиказынга удур демисежиричин, делегейниң ажылчын шимчээшкининиң болгаш национал-хосталгалыг демиселдиң стратегиязының болгаш тактиказының дугайында айтырыглар бооп турар. Бүгү хемчеглери-биле, ажык сандарадыкчы чоруктары-биле кады олар боттарының бо айтырыглар талазы-биле ханы алдагдалдыг үзелбодалдарын коммунистиг болгаш ажылчын партияларга дөгөэрин, оларны мунгаш байдалга таварыштырарын ораллажып турар. Аңаа бүгү арга-биле моондактаарын, догматизмге болгаш оон-биле холбашкан хорэлыг политиктиг туруштарга удур шиитпирлиг демисежиринде СЭКП болгунуң интернационалчы хүлээлгези деп санап турар.

Бистиң партиявыстың амгы бүгү ажыл-чорудулгазының бүгү талалары — политиктиг, идеологтуг, организастыг талалары чогаадыкчы Ленинчи ёзу-биле синниккен бооп турар. «Өлүгленген чүүлдү», бодунуң деп-шилгелиг ужур-утказын ышкынган бүгү чүвени кайыын-даа үндүр октап турар; чаа байдалга болгаш оон үнүп турар сорулгаларга эң-не таарышкан хевирлерни болгаш аргаларны идекпейлии-биле дилеп тып турар. Ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунун удуртуруп болбазырангайжыдар, күрүненин ажылхеректерин шуут эргелеп башкарарынга калбак улус массаларны киириштирер, социалистиг демократияны улам ыңай хөгжүдер талазы-биле улуг хемчеглерни боттандырган болгаш боттандырып турар.

Үлетпүр болгаш көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин хөгжүдериниң, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүн соксаал чок өзүлдезин хандырарының айтырыгларын партия организацияларының болгаш удуртукчу органнарның кичээнгейиниң төвүнге тургуская, ол чорук үүгле совет улустун эргежыктарынга эвес, харын делегейниң революсчу шимчээшкининиң эргеажыктарынга база дугжүп турар. Бистер бодувустун ажыл-агый политикавыс-биле делегей революциязынга кол салдарны чедирип турар бис, аңаа сагыш салыры дээрге бүгү делегейге демисел болур дээр дугайында ленинчи айтыышкынны партия минутада-даа утпайн турар. Марксисчи-ленинчи теорияны практиктиг ажыл-чорудулгага чогаадыкчы ёзу-биле ажыглан билирин партия бодунуң удуртукчу кадрларындан, бүгү коммунистерден негеп турар. Оларның бир дугаргы хүлээлгези — бүдүрүлге чери, колхоз, совхоз бүрүзү бүдүрүлгени хөгжүдериниң планын ыыавыла күүседирин чедип алыры, продукцияны бүдүрүп үндүрерин көвүдедири, оон шынарын экижидери болур. Экономиканы болгаш культураны улам ыңай көдүреринге ажылга практиктиг түүнелдерлиг, чедиишкининг болуру — теоретиктиг чүүлдерни кайы хире шын билип алганының болгаш амыдыралга боттандырып турарының кол түүнели ында болуп турар.

СЭКП-ниң XXII съездизи партияның чаа Программазын — чогаадыкчы марксизмниң кайгамчыктыг документизин хүлээп алгандан бээр ийи чыл эртken. Ол документиниң түүнүн адаа-биле бистиң партиявыс, бүгү совет улус коммунизмни тургузары дээш улуг күжениишкин-биле демисешпишаан, эчис сорулгазыны-че улам-на бурунгаарлап олурар. Ол эчис сорулгадан партияны болгаш совет улусту чайладыпкы дег күн турбас! Чогаадыкчы марксизм-ленинизмге шынчы чорук — коммунистиг тургузуушкунун бүгү сорулгаларын чедиишкининг шиитпирлериниң идегелдиг үндезини ол.

Н. ЛОМАКИН.

КИЧЭЭЛ ҮСПЕС

«Тээли» совхозтуң Кызыл-Даг салбырында аныяктарның кежээки школазының өредилгези эгелээнинден бээр бир ай чедип турар. Өредилгеде шупту 65 кижи хаара туттунган. Неделяда вторниктен пятницага чедир 4 катап, кежээнин-не кичээлдер эртип турар.

Аныяктар совхоз бүдүрүлгезинге ажылдавышаан, билиг чедип алыр дээш кызымак өөренип турарлар. Үшкү класста коммунист С. Дарый, комсомолчу К. Сайын-оол, тудугжу Х. Шыдыраа, трактерист М. Мике, чүдүрүкчү Д. Кан-оол, чедиги класста чөлаачы С. Көк-оол, ажылчын Зоя Сегбе болгаш оон-даа өскелер кичээлдерни үспейн, сагылга-чурумнуг, кызымак өөренип турар.

Ындыг-даа болза, өредилге дээш кыспас, адын даңзыладып кааш кичээлдерни хөй-биле үзүп турар чамдык аныяктарны шүгүмчүлээр херек. Чижээ, үшкү класста Х. Деспи, Д. Кара-оол, 4-кү класста Д. Серенмаа, Л. Кан-оол, алдыгы класста С. Чаш-оол, С. Семис-оол болгаш оон-

ДУРОВТАРНЫҢ ОЮ

МОСКВА. Циркти шылгарынгай артист, бүгү делегейге сураглыг дрессировщик Владимир Леонидович Дуровтуң төрүттүнген хүнүнден бээр үче чылы 1963 чылда болур. Владимир Дуров болгаш оон дуңмазы Анатолий орус цирк уран үүлүүнүң хөгжүлдезинге, дрессирлээн малдарлыг публицисчи Клоунаданыг жанрын тургузарынга онза рольду ойнаанар. Чаңгыс аай рефлексилер дугайында И. П. Павловтуң өрединиге тургусканы малдарны дрессирлээринин орус школазының үндезиннерин В. Л. Дуров салган. Дрессировкага улуг түңнелдерни ол чедип алган, оон чоруткан дуржулгалары эртем талазы-биле улуг ужур-дузалыг болган.

1912 чылда Владимир Дуров Москвага бодунуң кайгамчык «Дуровтуң булунуп» тургускан. Аңаа Владимир Дуров малдарга ынакшылдыг болур чорукту урулларга чаңчыктырып, бойдус-эртем билиглерже оларның сонуургалын хайныктырып турган. Дуров бодунуң булунуң «рефлексилерниң фабриказы» деп адаар турган.

В. Л. Дуровтуң өлген хүнүнден бээр ол булунну улуг дрессировщиктиң уруу болгаш бичезинден тура оон дузалакчызы чораан Анна Владимировна Дурова удуртуп турар.

ЧУРУКТА: Владимир Леонидович Дуров.

СЭТА-ның фотохрониказы.

Хөл шыдыраа маргылдаазы

Хөл шыдыраа талазы-биле хоорайның бирги чери дээш маргылдаа СЭКП Кызыл хоркомунуң хуралдаа-залынга, октябрь 16-да эгелээн.

Маргылдаада күш-культура коллективтериниң хөл шыдыраа талазы-биле тиилекчилери болгаш хоорайның эн шыырак 16 шыдыраачылары киржип турар.

Бирги салыгда Кенин-Лопсан — Нуфриевти, Калзан—Чыргал-оолду, Мындирмаа—Немковту, Беркович — Огородниковту, Оржак—Зыряновту, Забоев—Иргитти, Оюн—Скобеевта удуп ап, бир-бир саннарны чедип алганнар.

Маргылдаада бирги разрядтың 5, ийиги разрядтың 8, үшкү разрядтың 3 шыдыраачылары киржип турар. Хоорай маргылдаазынга бирги үш черни эллээн шыдыраачылар республика маргылдаазынга киржир эргени алыр.

Маргылдаа неделаның среда, четверг, суббота, воскресенье хүннеринде болуп турар.

К. АЛЕКСЕЕВ.

Ядролуг чепсектиң бүгү шенелделерин хорууру хүннүң айтырыында тургустунган

НЬЮ-ЙОРК. СЭТА-ның корреспондентизи В. Петрусенконуң дамчыдып турары болза:

Октябрь 17-де болган хүндүскү хуралынга Кол Ассамблеяның Политиктиг комитеди ядролуг чепсектиг шенелделерин хоруур дугайында айтырыгны чугаалажып көөрүн үргүлчүлээн. Хүн айтырыының бо «өскерилге чок үүлүн» амгы сессияга чугаалажып көөрү ядролуг чепсектиг шенелделерин чамдык-кезиктен хоруур дугайында Москва кереэзиниң болдурганы идегелдериниң байдалында болуп турар. Бир-тээ агаарга, космос делгеминге болгаш суг аданга ядролуг шенелделерни ам безин хораан үче болганда, янзы-бүрү чуруттарның төлээлери боттарының саналарынга кичээнгейни чер иштинге ядролуг чепсектиг шенелделерин хорууруңуң эргежок чугулазынче көрүндүрүп турган.

Бүгү шенелделерни, оон иштинде чер иштинге шенелдени хорууруң баш бурунгаар көрүп турар ыңдыг дугуржулганы чарары-биле бодундан хамаржыр бүгү үүлдерни Совет чазак кылып турган дээрзин Совет Эвилелиниң төлээлекчизи К. В. Новиков медеглээн. Чер иштиндегизин киириштирбишаан, бүгү шенелделерни хорууруң илередириниң национал чепсектериниң дузазы-биле контрольдап болурун моон-биле кады барымдаалап турар бис деп, ол чугаалаан.

Москва кереэзин чарганы-биле холбаштыр делегейниң бүгү байдалынга болган таарымчалыг салдарны ажыглаарын оралдаштышаан, Совет чазак делегей байдалын улам ынай кадыкшыдарынга чедирип, чепсегленишкинни бүгү-ниити болгаш бүрүн дүжүреринің үндезин айтырын шиитпирлээринче орукту аштап болгу дег хемчеглерни боттандырарының бүдүн программазын санаалдап киирген деп, К. В. Новиков бодунуң саналының түңнелинде чугаалаан.

КНО-нуң удуртулгазы-биле ажылдаар «бичии» тускай комитетти тургузар болгаш ол комитет бүгү делегейниң сейсм системазының планын ажыдан кылыр ужурлуг деп саналды Киприниң төлээлекчизи Зенон Росидис киирген. Ол чорук, оон бодалы-биле алырга, чер иштинге шенелделерни хоруур дугайында дугуржулганы чарар арганы чиигедир ийик.

Совет-афган экономиктиг кады ажылдажылга

КАБУЛ. (СЭТА). Чурттуң соңгу районнарында чыдар бойдус газының тывыын организастаар болгаш ажыглаар талазы-биле Афганистанга техниктиг дузаламчыны Совет Эвилелинден көргүзер дугайында Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң чазаа биле Афганистанның хаан чазааның аразында дугуржулгага ат салыышкыны октябрь 17-де Кабулга болган.

Бо дугуржулганы өзугаар ССРЭ 1966 чылдың дөртү кварталындан эгелээш чылда 2 миллиард кубометр хемчээлдиг бойдус газының тывыын организастаар, а ол ышкаш газтыг черден Совет Эвилелиниң кызыгаарынчедир газ дамчыдылгазын тудар талазы-биле техниктиг дузаламчыны Афганистанга көргүзер. Афганистанның иштинге газты ажыглаарын, а ол ышкаш чылда 1,5 миллиард кубометр хемчээлдиг газты Совет Эвилелинче үндүрерин болгаш моон соңгаар оон хемчээлин көвүдедип болурун дугуржулга көрүп турар.

„Кубадан холуң ырат“

ГАВАНА. (СЭТА). «Революсьон» солун Октябрь 46 чыл оюнга СЭКП ТК-ның Кыйгырыгларының дугайында дыңнадыгны «Кубадан холуң ырат!» деп СЭКП чугаалап турар» деп эге-биле парлап үндүрген. Солун Кубага хамаарышкан кыйгырыгларны парлап турар.

Революстуг Кубага удур милитаристиниң өнчүк-чөңгээлерин соксадыр дээш, хосталгага ынакшылдыг куба улуска удур өжээниг үүлгедиглерни соксадыр дээш, контрреволюстуг идегеттерни деткип турарынга удур демисежир деп бүгү делегейниң улустарын СЭКП ТК кыйгырган деп, «Революсьон» солун демдеглээн.

Бен Белланың кыйгырыы

ЛОНДОН. (СЭТА). Октябрь 16-да Алжирниң Национал тургузулга хуралынга үүе чугаалап тургаш, президент Бен Белла болза алжир-марокко кызыгаарда байдал-биле холбаштыр хуралдың сессиязын чапсарладырын база депутаттар шериг хепти кедип алгаш, революцияның хөрээ дээш демиселдиң мурнуку өлүрүүнче чоруптарын кыйгырган дээрзин Рейтер агентилелдиң корреспондентизи Алжирден дыңнаткан.

Байдал шыңгыы деп Бен Белла медеглээн. Алжирниң бүдүн турар чоруу болгаш революция болу айыылдың адаанда тургустунган. Улустуң сонгуттурганнары демиселдің авангардынга турар ужурлуг. Нацияның бүгү энергиязын мобилизастаар ужурлуг.

Национал тургузулга хуралдың депутаттарының хөй нуруузу шериг хевин кедипкен болгаш президент Бен Белланы кыйгырыын адыш часкаашкыны-биле уткаан.

Оон дараазында Национал тургузулга хуралы президент Бен Белланы кыйгырыын түүлүгзүнүң база Бен Белланың чазаан бүрүн деткип болгаш бүзүрелди илергейлеп турар резолюцияны хүлээп алган.

ТУЛЧУУШКУННАР ҮРГҮЛЧҮЛЕВИШААН

АЛЖИР. (СЭТА). Алжирниң албан кижилериниң дыңнадып турары-биле алырга, Алжирниң барыын кызыгаарларында кадыг-дошкун тулчуушкуннар үргүлчүлевишаан. Немелде күштү алган болгаш ам 10.000 хире кижиге санаттынып турар марокко шериг кезектери ужар үүлге болгаш танкыларга деткидип алгаш, алжир шериглериниң туруштарын штурмнаарын үргүлчүлеп турар. Ыңдыг болза-даа алжир армияның солдаттары дайзынының атакаларын ойтур шаап, Хасси-Бейда биле Тинджубту холунда тудуп турар.

Колон-Бешарга октябрь 17-де болган парлалга конференциязынга Саура департаментиниң префектизи Джеллули дайын чорудулгалары бөлүп турар районнарын байдалын мынчаар чугаалаан; «Хасси-Бейда биле Тинджуб шуут чугаалаарга чурттакчылыг эвес черлер болуп турар. Ол дээрге шынаада турар ижер суглуг кудуктар-дыр. Черниң байдалы берт болган ужурунда шынаада турар ол кудуктар Колон-Бешардан Тинджуфче баар оруктарны контрольдап турар чугула стратегтиг черлер болуп турар...

Мароккожуларның атаказының сорулгазы — чурттун өске кезиинден Тинджуф районну үзе кирери болур. Тинджуфче барган орукту үзе кирер арганы мароккожуларга бербези—ам бистиң шериглеривистиң кол сорулгазы болур».

Марокко шеригниң хүрээлениңде даштыкы офицерлернин киржип турарының фактызынче корреспондентилерниң кичээнгейин Джеллули көрүндүрген. Марокко шериглериниң хевин кедип алгаш дайылдажып турар балыгланган француз лейтенантыны алжир шериглер тудуп алган. Бо лейтенант сөөлүүредир ол-ла бөлүнгдан өлген. Марокконуң даштыкы херектер министерствозу-биле оон харылзаалыг турганын бадыткап турар бижиктер лейтенантыга чораан деп, ол чугаалаан.

Кызыгаар районда дайылдажып турар алжир шериглериниң штавының турары Колон-Бешарга эки-турачылар мун-мун-биле кээп турар. Агрессияны ойтур шавары-биле сырый каттыжар деп, президент Бен Белланың кыйгырыынга бүгү чурт харылаан.

КНО-нуң ажылдап турар бажыңынга ужуражыышкын

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Мадагаскарның, Нигерияның, Танганьиканың, Гананың, Гвинеяның, Либериның, Марокконуң, Сьерра-Леонеиин, Тунисти төлээлекчилери португал чазактың даштыкы херектер министри Альберто Франко Ногейра баштаан төлээлери-биле ужурашкан.

Бо чугаалажышкыннарны организастаан КНО-нуң чингине секретары У Тан база чингине секретарының оралакчызы Годфри Амакри бо ужуражыышкынга киришкен.

Ужуражыышкынның киржикчилери Анголаның болгаш Африкада өскеда португал колонияларның дугайында айтырыгны чугаалажып көрген.

„Калчаарап барганнар“ ыйыдып турар

Сенаттың даштыкы херектер талазы-биле комиссиязы октябрь 16-да резолюцияны хүлээп алган. Суднолары болгаш самолёттары-биле «шериг азы стратегтиг бараанларны» Кубага чедирип турар чурттарга дузаламчыны Каттышкан Штаттарның бербезин ол резолюция негеп турар дээрзин АП агентилел дыңнаткан.

«Стратегтиг бараанларга» херек кыырында кандыг-даа бараанларны хамаарыштырып болур деп үүе билдингир болгаш резолюцияның сорулгазы—Куба-биле кандыг-даа сэдыг харылзааларын бүрүн соксадырынче ыйыышкынны АКШ-тың эвилелчилериңе удур кылыры, ынчаргаш Кубага экономиктиг бүзөөлелдиң дээрбээн улам чыыра тыртары болур.

Резолюцияны хүлээп албышаан, сенаторлар болза, даштыкы көрүнелерге дузаламчыны тывыспышаан, Каттышкан Штаттар ол көрүнелерге политиктиг кандыг-даа негелделерни салбайн турар дээр үүвенин дугайында америк пропаганданың бүзүредиглериниң хоозунун база катап көргүскеннер.

КҮР-НУҢ ДҮРҮМ ӨЗУГААР ЭРГЕЛЕРИН КАТАП ТУРГУЗАР

НЬЮ-ЙОРК. СЭТА-ның корреспондентизи Л. Пономаревтуң дамчыдып турары болза:

Октябрь 17-де КНО-нуң Кол Ассамблеязының эртенги пленарлыг хуралынга Кыдат Улус Республиканың Каттышкан Нацияларр Организациязында дүрүм өзугаар эргелерин катап тургузар дугайында айтырыгны талазы-биле чугаалажылга үргүлчүлээн.

Бир дугаарында санал берген Чехословак Социалистиг Республиканың төлээлекчизи Н. Гаек ядролуг чепсектиг объектилерни космос делгеминче салып үндүрбес дугайында резолюцияны хүлээп алыр үезинде Ассамблеяның төлээлериниң көргүскени чаңгыс эп-сеткилди күзел хынмышкыны-биле демдеглээн. Тайбыңче болгаш аймыл чок чорукту быжыглаарынче улустарның чүткүлү соок дайынның элементилериндеи артык күштүг деп үүвени ядролуг шенелделерни хоруур дугайында Москва кереэзиниң өзүлү болгаш мырнай чаа хүлээп алган документ көргүзүп турар-дыр деп, ЧССР-ниң төлээзи чугаалаан.

Каттышкан Нацияларр Организациязы Кыдат Улус Республиканың төлээлекчизин бодунуң хүрээлениңге киирип алырынга ам-даа моондактап турарын ЧССР-ниң төлээлери алдеп-синмейн барып шыдавас деп, ол чугаалаан. КҮР-нуң КНО-да дүрүм өзугаар эргелери катап тургустунган турар ужурлуг дээрзин ол демдеглээн.

Индонезияның төлээзи Л. Палар КҮР-нуң КНО-да дүрүм өзугаар эргелерин катап тургузарын деткип база санал берген.

Украин ССР-ниң төлээлекчизи Л. Е. Кизяның бодунуң саналынга демдеглээни болза, Кыдат Улус Республиканың Каттышкан Нацияларр Организациязында дүрүм өзугаар эргелерин соңгаарладыышкын чокка катап тургузар дээш УССР-ниң чаза өскерилге чокка саналдап келген болгаш саналдап-даа турар.

Кыдат Улус Республиканың Каттышкан Нацияларр Организациязында дүрүм өзугаар эргелерин катап тургузар дээш УССР-ниң төлээлери бадылаар дээрзин Л. Е. Кизя чугаалаан.

Дузаламчы бе азы үптелге бе?

Америк парлалга болза Каттышкан Штаттарны Азияның, Африканың болгаш Латин Американың кошкак хөгжүлделиг чурттарының улустарының «өөнүү» кылдыр көргүзерин оралдажып турар. Ыланғыя бодунуң экономиктиг хөгжүлдезинин талазыбиле хожудаңгай чурттарга дузаламчы дээр үүвени көргүзериниң политиказын АКШ-тың «найыралчы чоруунун» үлегер-чижээ кылдыр көргүзүп турар. Ыңдыг политика гуманныг чоруктуң бодалдары-биле, хамаарышпас чурттарга дузалажырының күзели-биле негеттинип турар деп буржуаз пропагандистер чулчуруп турарлар. Ыңдыг болза-даа америк «дузаламчының» шынары-биле шуут таныжып көргенде ыңдыг бадыткалдарда шынныг үүл мырыдай чок деп үүвеге кижи бүзүрээр апаар.

Азияның, Африканың болгаш Латин Американың чурттарынга сан-экономика «дузаламчыны» Каттышкан Штаттар ол чурттарны кулданырының болгаш оларның национал экономиказын хоозурадырының чепсээ, капиталистиг ажыл-агыйның делегей системазынга оларны тударының чепсээ кылдыр ажыглап турар. Делегейниң ийиги дайынының сөөлүнде колониалисчи хамаарылгалыг чоруктан хосталганы Азияның болгаш Африканың чурттарының улустары тускайлан экономиканы хөгжүдер сорулга-биле улуг күжениишкиннерин салып турар. Моон-биле кады дыка хөй чурттар, оон иштинде Индия, Индонезия ылангыя аар үлетпүрүң адырларының талазы-биле күрүне бүдүрүлгелерин тударының аргазы-биле индустриализацияның сорулгаларын дүрген болгаш ажыктыг кылдыр шиитпирлеп болур деп санап турарлар. Өске чурттар, чижээ, Мали, Гана ол сорулгаларны чедип алырын хөгжүленген капиталистиг эвес оруу-биле холбаштырып турар. Оны болдурбазы — кошкак хөгжүлделиг чурттарга «дузаламчының» америк программаларының кол сорулгаларының бирээзи.

Каттышкан Штаттар дузаламчыны күрүненің экономика талазы-биле тускайлаң чоруунуң үндезини болур ажылдап кылыр үлетпүрүү хөгжүдериниң хереглелиге эвес, а автомобиль болгаш демир оруктар, аэропорттар, плотиналар, көвүрүлгелер, электростанциялар, харылзааның херекселдерин болгаш өске-даа ол ышкаш, чугулазының талазы-биле ийиги чергенин ыңдыг бүдүрүлгелерин тударынга тыпсып турары чурум болу берген. Ыңдыг политика хуу америк компанияларның эрге-ажыктарынга бараан болуп турар, үүе дээрге, олар кошкак хөгжүлделиг чурттарда аажок хөй капитал салыышкыннарлыг болгаш бойдус курлавырларын сөөртүп үндүреринге азы оларның баштайгы ажылдап кылыышкынынга оруктар, электростанциялар, харылзааның чепсектери херек болуп турар. Ыңдыг бүдүрүлгелерни тудары ажык чок деп санап турар хуу компаниялар ону дузаламчының программазын ёзугаар чээлилерни болгаш чээшкиниерни ап турар аныяк күрүнелериниң күсели-биле тударын оралдажып турар. Чээшкиниерниң негелделери дыка аар: чээшкиннерни чылда 2—2,5 хуу немей төлээри-биле тыпсып турар. Совет Эвилелинден ылгалыштыр Каттышкан Штаттар чылда 5—6 хуу немей төлээрин негеп турар, а хуу компаниялар харын 10 хуу чедир безин немей төледип ап турар.

Ажылдап кылыр үлетпүрүүн адырларын тургузар талазы-биле кошкак хөгжүлделиг чурттарга АКШ-тың дузаламчызынга хамаарыштыр кандыгыл дизе, ол сорулгаларга дөвевилелдерни үндүрүп бээрин Американың Каттышкан Штаттары күзевейн турар. Үүе дээрге, ол чорук кошкак хөгжүлделиг чурттарны үлетпүр барааннарын сайгарарының рынноктары болгаш чиик өртектиг чиг-эттин үнер дестери кылдыр мөңгежилеринче угланган америк политикага таарышпас. Моон-биле кады АКШ экономиканың күрүне секторунун өзүлдезин моондактаар үткүлдү удуртулга болдурып турар. Күрүненин эргезинде турар үлетпүрүүн адырлары капиталистиг секторунун адырларын кызырып, бүдүрүкчү күштерин өзүлдезинге дузалап, бүгү экономиканы эн дүрген хөгжүдерин хандырып турар болгай. Чурттуң экономиказы үүле хуу бүдүрүлгелерге үндезилээш чедиишкиниг хөгжүн болур дээр үүвениң дугайында капитализмниң камгалакчыларының сундуккан үүлүн күрүне секторунуң чедиишкиниг ажылдаар чоруу шуут бууруу шаап турар байдал база-ла биче эвес ужур-дузалыг болуп турар.

Оон ужурунда Каттышкан Штаттар күрүне секторунуң ужур-дузазын кудуладырын, Азияның, Африканың болгаш Латин Американың чурттарынга күрүне секторунуң хөгжүлдезин болдурбазын кандыг-даа янзыбиле оралдажып турар. Даштыкы күрүнелерге америк дузаламчыны көргүзер дугайында айтырыгны шиитпирлеп турар политика, экономика болгаш шериг талазы-биле шыңгыы негелделерни салып турар. Чижээ, Цейлонда америк нефть компанияларының эт-хөрөнгилерин национализастааны дээш АКШ-тың чаза ол чуртка экономиктиг дузаламчыны көргүзериң соксаткан. А колониалисчи Малайзия Федерациязынга Индонезияның удурланган чоруу Индонезияга сан-экономиктиг дузаламчыны тыпсырын түр соксадыр деп АКШ-тың шиитпир үндүреринің чылдаа болган. Төлээлекчилер палатазы хоойлу хүлээп алган, ол хоойлуну ёзугаар алырга, Кубаны бойкоттаарынга киришкен үүле ыңдыг чурттарга дузаламчыны тыпсыл болур.

«Дузаламчының» программазын ёзугаар чээшкиниер болгаш чээлилер ап турар чурттар материалдарны болгаш дерилгени Каттышкан Штаттардан садып алырын, ол материалдарны америк судноларга сөөртүрүн, америк тускай эртемниглериниң дузазын болгаш өске-даа ол ышкаш үүлдерни ажыглаарын АКШ негеп турар. Чижээ, Эквадориун президентизи турган Аросеменаның медеглээни болза, чурттарга тудуунуң сорулгаларынга 10 миллион доллар чээшкиниин Эквадорга тывыскаш, американар 5 миллион доллар түүнүг тудуг материалдарын АКШ-тан алырын негээн. «Бо дээрге бужар шоодуг-дур, даштарны, сугну, харын довуракты безин чурт иштинче киир сөөртүр ужурга таваржып турар-дыр бис» деп Аросемена демдеглээн.

Ыңдыг янзылыг «дузаламчыны» көргүспүшаан, АКШ кошкак хөгжүлделиг чурттарның хөгжүлдезинин дугайында өөс, а бодунуң бараанларын сайгарар дугайында, ылавылаарга капиталистиг монополияларның эрге-ажыктарының дугайында сагыш салып турар. Америк дузаламчыны ап, чээшкиниериниң шыңгыы негелделеринге холбашкан чурттар өске чурттарның рынноктарында өртектерден аар өртектиг америк бараанларны садып алыр ужурга үргүлчү таваржын турар.

Дашкаар үндүрер үүлдерни көвүдедириниң айтырыларының талазы-биле конференцияга сентябрь 17-де чугаалаан бодунуң чугаазынга президент Кеннединиң даштыкы чурттарга америк дузаламчының программаларының америк рынокту калбарыгырынга салдарының дугайында айтырыгны тайылбырлап турган чоруу чогум-на харын капиталистиг монополияларның кончааларының дугайында сагыш салыышкын-биле негеттинин келген. «Хөгжүп турар чурттарга машиналар, транспорт херекселдери болгаш үлетпүр дерилгели херек. Ол дээрге, даштыкы күрүнелерге дузаламчының бистин делгереңгей программавыстың америк бүдүрүлге эллеринге болгаш америк үлетпүрге тургузуп бээринге дузалап турар үнелиг рынок-тур. Эткен чылда бистиң кинр сөөртүр үүлдериниң 11 хуузун дузаламчының программаларының хемчээлинге акшаладырган болгай. Бистиң кинр сөөртүр үүлүвүске ол дузаламчының ужур-дузазы, бир-тээ экономиктиг хөгжүлдениң хереэниге бистин дузаламчывыс улам көвүдээн — ам Америкадан садып алыышкыннар-биле барык бүрүн холбашкан үүе болганда, өзүп турар. Америк фирмаларының дашкаар үндүргени демир орук дерилгезинің барык дерттүң бир кезинин бо программаны ёзугаар төлээн, өске чурттарже үндүрген чүүк машиналарының болгаш автобустарның 10 хуузун дузаламчының программаларының хемчээлинге саткан, дашкаар сөөртүп үндүрген чемиишдилгелериниң үштүң бир кезинин дузаламчы дугайында хереэлерни ёзугаар тывыскан» деп президент чугаалаал, Өске сөс-биле чугаалаарга, президент Кеннеди бистиң улуг өртектиг үлетпүр бараанларывысты сайгарар рынок болгаш чиик өртектиг чиг-эттиң курлавырлары болурун үргүлчүлеңер деп кошкак хөгжүлделиг чурттарга сүмелеп турар-дыр. Англияның лейборисчи парлиязының удуртукчузу Г. Вильсонуң чоокта чаа демдеглээн болза: кошкак хөгжүлделиг чурттарга дузаламчы көргүзер талазы-биле барын талакы күрүнелериниң бүгү чарыгдалдары чиг-этке өртектериниң кудулаанының түңнелинде кошкак хөгжүлделиг чурттарның дашкаар үндүрер үүлүнден кирер орулгазының кызырылганы-биле сөөлгү он чылдарының дургузунда чиигн-биле дуглаан.

АКШ-тың «дузаламчы» көргүзүп турары кошкак хөгжүлделиг чаңгыстаа чурт мынчага чедир бодунуң экономиказын быжыглап база улустуң амыдырал деңнелин көдүрүп шыдаваан чоруунуң фактызы америк «дузаламчының» политиказының өлүмнүг түңнелдериниң дугайын хереченлел турар. Тодаргай чижек бо. АКШ Либерияга 140 ажыг чылдарда «дузалап» турар. Ыңдыг дузаламчының түңнели болза бир талазында «Файрстон тайр раббер компани» болгаш «Юнайтед Стейтс стал корпорейши» деп компанияларның эгээртинмес кылдыр алган кончаазы, өске талазында либери улустуң ядарангай колониалисчи экономиказы болуп турар. «Гардиан» деп англи буржуаз солунуң ол чуртка чораан корреспондентизинің бижип турары болза: «Либерияда байдал кончуг бергедир. Чурттакчылар маляриядан чүмүбиле аарып турар, урулларның өлүр чоруу 70 хуу четкен, школа назылыг урулларның үүле 11 хуузу өөренип турар. Чоннуң кижи санынга онаштыр орулга чылда үүле 35 фунт стерлинг болуп турар.

Африканың чурттарында, а ол ышкаш Азияның болгаш Латин Американың АКШ-тың дузаламчызын ап турар чурттарында байдал база-ла ыңдыг болуп турар. Латин Америкада «депшилге дээш эвилелди» «депшилгеге удур эвилел», Азияда америк дузаламчыны «моюнда чиигн баг», Африкада «балыктаар сыырткыышка туттунганы» деп адап турарын оон ужурунда кижи хайгаар үүе эвес-тир.

Д. КАСАТКИН.

ЧАЗАЛГА

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 46 чыл оюнга СЭКП ТК-ның Кыйгырыгларының 48 гуваар лозунун:

«Совет Эвилели биле Австрияның улустарының аразында найырал болгаш кады ажылдажылга делгерезин!» деп номчуур.

Редакторнуң оралакчызы
Д. О. БЕГЗИ.

РЕСПУБЛИКАНЫҢ ХӨГЖҮМ-ШИИ ТЕАТРЫНГА

Октябрь 20-де

Ц. Солодарьнын

Мөңгүн куда

деп шиизи болур.

Шиинин эгелээри кежээкинин 7 шак.

АДМИНИСТРАЦИЯ.

КИНОТЕАТРЛАРГА

Октябрь 20-де

«НАЙЫРАЛ»: «Дидим» (делгем экранныг) 10, 2, «Чурттал-га салымныглар» 12, «Ынакшыл болгаш мода» 4, 6, 8, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: Уругларга программалар 10, «Кичээн, кырган-ава» 3.15, «Кижи дүжүп бербес» 1.15, 5.15, «Сентименталдыг тоожу» 7.15 «Маадырлар өлбес», «Сентименталдыг тоожу» 9.15 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Лукашилерге болган алгыш» 12.30, 4.30, «Тываажаңдан келген эшелон» 2.30, «Ийи койгун адар дээш» 6.30, «Маадырлар өлбес», «Воскресение» 8.30 шактарда.

«ВОСТОК»: Уругларга программалар 10, «Шиитке-л тевиг» 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, «Күзелче уткуй», «Күзелдер болгаш салым чолдар», «Шиитке-л тевиг» 9.15 шактарда.

Октябрь 21-де

«НАЙЫРАЛ»: «Бистиң херимивис ишти» 10, «Туралаан-на өртек-биле» 12, 2, «Үш адыр Медальон» 4, 6, 8, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Александр Пархоменко» 11.15, 1.15, 3.15, «Ынакшыл болгаш мода» 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Шиитке-л тевиг» 2.30, 6.30, «Сентименталдыг тоожу» 4.30, 8.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Уттундурбас орукчугаш» 3.15, 7.15, «Тываажаңдан келген эшелон» 5.15, 9.15 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Шегинкин — Кравченко кудумчузу, бажын № 3. Телефоннары: Редакторнуң 24 — 63, редакторнуң оралакчыларының 35 — 24, 25 — 38, идеология киллизиниң 37 — 13; харыысалгалыг секретарының 23 — 35, кәдәә ажыл-агый бүдүрүлгезинин болгаш партийжи амыдырал киллизиниң 25—38, 23 — 54, үлегпүр бүдүрүлгезинин болгаш партийжи амыдырал киллизиниң 22 — 64, чагаа, ажылчын болгаш кәдәә корреспондентилер база совет тургузуг болгаш амыдырал киллистериниң 21 — 27, иштики информация киллизиниң 20—60, бухгалтериянын 31 — 75, корректорларның 21 — 47, солун келбейн барганда 32 — 75 телефонче болгар.

ТС—01443. Культура министерствозунуң типографиязы